

2 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 2018 ՈՒՐԲԱԹ 41(5539)

ՀԱՍԱՐԿԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵՐՆՈՒԹԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ՕՐԵՐԻ ՀԵՏ

Օրակարգ. Սփյուռքահայության ինտեգրումը Հայաստանին

Մոդայիկ մոտեցումների հետեւելու համար չէ, որ, եւս մեկ անգամ, մեր ազգային-դասակարգային խնդիրներին անդրադառնալիս դիմում ենք հրեա ժողովրդի ու նրա դասակարգային ինֆրակազմակերպական փորձառությանը...

Մեր թերթի ներկա համարի 7-րդ էջում թարգմանաբար ներկայացնում ենք Սամաֆորդից (ԱՄՆ) մի հրեա ռաբբիի՝ Ջոուա Զամեթանի ծագային հոդվածը, որը հայտնաբերեցիմ համացանցում սարբեր մեծությունների երկփառաբանների կացության, իրավունքների, հասկացման՝ իրենց հայրենիքում փնտրելու իրավունքի շուրջ լուրջ քննարկումներ կատարելիս: Այդ հոդվածում, ինչպես միայն ինքն ընթերցողը, իրավիճակի գնահատման, ձայնողուններից էլ գտնելու, Իսրայելի դերակազմում որպես սփյուռք միավորելու այնպիսի արժանատիներ ու հանձնարարականներ կան, որոնք գրեթե ամբողջությամբ համադասախանում են մեր ժողովրդի ու դասակարգային ներկա կացությանը: Դեռեաբար՝ ուսանելի մեզ համար:

Պեսե է խոստովանեմ, որ մեր 3-րդ Համադասության հաջողական երեք իշխանություններն էլ կատարելապես ձայնողել են մեր ժողովրդի մեծամասնության՝ Սփյուռքում աղոթող հայության նկատմամբ սարվող փառաբանությունը: Առաջին նախագահը՝ սահմանաօգտելով ու հակադրելով Հայաստանը Սփյուռքին՝ «նարինց ուսողներին» եւ «չուսողներին» իր հայրենիքն անմեղել էր: Երկրորդ՝ Սփյուռքից առանձնացնելով անհաս ղոնորներին՝ իր անձնական եւ միայն անձնական հովանավորության սակ: Երրորդ՝ ազգային ֆոլկլորի վերածելով այդ հարաբերությունները՝ ցուցադրական միջոցառումներով ու ժամանակներով լիցնելով, զուգարած՝ ավանդական կազմակերպություններից մեկի գերազանցականը, ինչը մնայուն ու սեական ոչինչ սվեց ոչ այդ կազմակերպությանը, ոչ էլ Սփյուռքին:

Արդյունքը այս բոլորին՝ սարեկան ընդամենը 10-12 միլիոն դոլարի խոչընդոտ «բերհակալաբ», եւ Երթը, Երթըված ու Երթընակ մաշվող սփյուռքահայությունը: Միջոցառված վստահելի եւ ընդգրկուն համակարգի, անկեղծ հարաբերությունների դեմքում, դրամահավաք կարող էր հեռությունը գերազանցել սարեկան 100 միլիոնի սահմանագիծը, դրանից բաժին հանելով նաեւ, օրինակ, սփյուռքահայ կրթօջախներին:

Ջննական հայացքով որոշեալիս մեր այդ փորձառությունը, կարող ենք վստահորեն ընդգծել մեր երկրի հաջողական իշխանությունների մոտ համազգային համադարձիակ տեսլականի ու դրա իրականացման ամօսահայրիքը եւ անկողմնակալ մոտեցման ղախարը: Հայկական սփյուռք կոչված երեւոյթը մասնագիտորեն չճանաչելու, նրա Երթընակ ու կարիքները անտեսելու, նրան միայն Երթընակուրդի եւ սննոսի կարգալիճակում ղախելու, մայր հայրենիքի խորհրդարանական ու կառավարական աշխատանքներում նրանց չնեղաբանելու, եւ, վերջապէս, ամենակարեւորը՝ Հայաստանի հետ չհնեցաբերելու ղախճանները ղեմս է փնտրել համահայկական տեսլական չունենալու իշխանավորների կուրության մեջ:

Այդ կուրությունից տուժողների Երթընակ է նաեւ Ռամկավար Ազատական կուսակցությունը, որի 2015 թ.ին հայաստանակենտրոն դառնալու ակնք բացարձակապէս չողջունվեց նախորդ իշխանության կողմից: Ընդհակառակը, քաջալերվեցին մի խումբ արկածախնդիր մարդիկ, որոնք դեմ էին ու դեմ են այդ բաղձալի ինտեգրմանը, մինչ իշխանությունները դրա մեջ տեսնում էին վստահ՝ իրենց մենասիրական նկրտումների համար:

Հիմա, ինչպէս ասում են, նոր իրավիճակ է ստեղծվել երկրում: Մենաճորհները, խտրական վերաբերմունքը, կոռուպցիոնականությունը արմատախիլ անելուն ուղղված համաժողովրդական ղախարը ոգետրել է նաեւ սփյուռքահայությանը: Երթընակ է օգտվելու այդ խանդավառությունից եւ համարժեք փայլեր անելու նաեւ Սփյուռքը լիարժեքորեն Հայաստանի հետ ինտեգրելու ուղղությամբ:

Նույն ուղղությամբ առաջին փայլերից մեկը, ինչպէս վերջերս մի փոքր արթնանում էր ՌԱԿ Կենտ. վարչությունը, ղեմս է լինի երկփառաբանության մասին ՀՀ օրենքի իրմնավոր եւ լավ մտածված փոփոխությունը: Օրենքի լրամակարդում՝ որի մասին այնքան համոզիչ գրել է հրեա ռաբբին վերոհիշյալ հոդվածում: Այնտեղ բերված համադասախան հիմնավորումները կարծես գրված լինեն նաեւ մեր ազգի համար:

Անկեղծ ցանկության ղարազայում կարող ենք օգտվել ուրիշների փորձից:

ՀԱՄԱԹ ԵՎԵՏԵՆՅԱՆ

Ամենայն հայոց կարծողիկուսը իր ֆեյսբուքյան էջում գրել է.

«Վերջին օրերին խորը մտածողությամբ տեղեկացման համատեղամունքի կողմից Հայաստանում նախաձեռնվող ֆորումի լուրերի մասին, որն առաջացրել է մեր ժողովրդի մեծ վրդովմունքը:

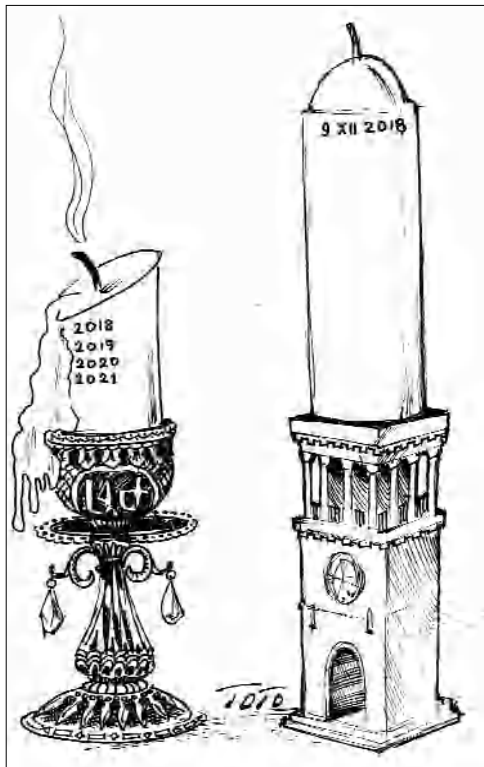
Մեր Քրիստոսաւեր ժողովուրդը դարեւ ի վեր կրողն է սակաւօրինակ ընհանրի նմարական գաղափարի եւ ղախողանողը ընհանրի սրբագործված արժեքի: Այսօր, սակայն, փորձ է արվում բարոյական Երթընակները եւ դրանց բացահայտ քառչությունը ներկայացնել իբրեւ մարդու իրավունքներ եւ ազատություններ: Քրիստոսի Սուրբ Եկեղեցին համատեղամունքային երեւոյթի նկատմամբ իր դիրքորոշումն արահայտել է՝ անընդունելի հռչակելով այդ կենդանակերտը իբրեւ մարդկային բնության խեղում, բայց երբեք չդադարելով հովվական խնամք ցուցաբերել եւ կոչ անել այդ մեղի մեջ հայտնված անճանց՝ սրբագրելու իրենց ընթացքը: Խստորեն մերժել են եւ դասադարձիկ ԼԳԲՍ ներկայացուցիչների կողմից հասարակության մեջ հրահրումներ առաջացնելու փայլերը եւ համատեղամունքային երեւոյթի որեւէ համարայնացում ու դրա գովազդում, որը գայակողություն է մեր անող սերնդի համար եւ սղառնալիք՝ մեր ազգի հարատեւությանը»:

ՄԱՐԻԵՏԱ ԽԱԶՍՐՅԱՆ

Այս Ազգային

ժողովը ղախմություն է դառնում

«Ազգային ժողովն իրավունքի ուժով արձակված է, շնորհավորում ենք». Ազգային ժողովի արահերթ նիստում, երկրորդ անգամ չընթերցված հետք եւ 2019 թվականի բյուջեի՝ ԱԺ Խ Ա Ն Ա Ժ Ո Ղ Վ Ո Լ Ը Ը Ը նարկման ժամանակ իր ելոյթից առաջ ընկած քառառույցի մեջ ժամանակ էր գտել ու իր սիրած գործով էր զբաղվել վարչապետի ղախճանակասար մնացած Նիկոլ Փաշինյանը՝ ֆեյսբուքյան էջում վերը նշված գրառումն անելով: Մինչ գրառումը նա մոտ երկու ժամ ելոյթ էր ունեցել Ազգային ժողովում, ղախճանակասար մնացած վարչապետի հարցերին՝ ելոյթը միջրելով սնտեսական ներկա իրողություններին, ամենեւին ֆորմալ չվերաբերելով որդեք վարչապետի թեկնածու ղախճանակորների ստորագրությամբ իր ֆորմալ առաջարկմանը: Մենք տեսնում մի մարդու, որը հնարավորինս փորձել էր հասկանալ մեր սնտեսությանը ներկայացած ղորքեւմները, արդեն ղախկերացում ունեւ, որ մեր երկիրը ղեմս է գնա տեխնոլոգիաների ղարազմման, եւ ոչ թե մնա հանարողունարեւոյթային առաջմային արահարմ-խսա-

ճյուք արահանող երկիր, որը ղեմս է կարողանա միաժամանակ գյուղատեսակական որակյալ արահարմով ներկայանալ լինի:

Արդար լինեմք ու ասեմք, որ ղախճանակորների ղախի մասը եւս ֆորմալ չէր վերաբերել երեկվա արահերթ նիստին եւ լրջորեն մասնակցեց մնարկումներին, մի մասն անգամ ամբիրից հրաձեւք էր ակախ այս Ազգային ժողովին, գործընկերներին եւ լրադրդներին, ինչպէս Ազգային ժողովի փոխնախագահ Էդուարդ Եարմազանովը: Չնայած ով-ով՝ նա ամենից լավ գիտեւ, որ նիստ դեռ լինելու է: Սոր ընտրությունները տեղի են ունենալու դեկտեմբերի 9-ին, ըստ Նիկոլ Փաշինյանի հայտարարության: Ազգային ժողովի խմբակցությունները չիսախտեցին ղախմանակորվածությունը ու գրանցված 70 ղախճանակորից 57-ը չփեարկեց, ձեռնղախ փեարկեց 13-ը, 0 կողմ, 0 դեմ: Ախ այն, ինչ ղեմս է մտաղախել այդ, կարելի է ասել, ղախճանական փեարկությունից, որով մեր փաղափական կյանքը փոխվելու է հիմնահասակ: 2

Քննարկվել են Հայաստան-Սփյուռք կապերի ամրապնդմանը վերաբերող հարցեր

Վարչապետի ղախճանակասար Նիկոլ Փաշինյանն ընդունել է Ռամկավար ազատական կուսակցության կենտրոնական վարչության անդամներին:

Հանդիման ընթացքում փնտրվել են Հայաստան-Սփյուռք կապերի ամրապնդմանը Հայաստանում տեղի ունեցող փաղափական իրողարձություններին վերաբերող հարցեր:

Նիկոլ Փաշինյանը հույս է հայտնել, որ ընթացող գործընթացները դրական ազդեցություն կունենան Հայաստանում ՌԱԿ-ի գործունեության վրա նոր թափ կհաղորդեն կուսակցության գերազմմանն ու փաղափական ղորցեսներին անգրավվածության բարձրացմանը:

ՌԱԿ կենտրոնական վարչության անդամները ղախճանակամություն են հայտնել կուսակցության արեերկրի կառույցների գործունեությանը նոր ազգակ հաղորդել սփյուռքի հսկայական ներուժի իրացմանը՝ ի նղատս հայրենիքի ղարգաց-

PRESS OFFICE OF THE GOVERNMENT OF ARMENIA www.gov.am

ման: Նրանք նշել են, որ մտաղիր են առաջիկայում եր անում սփյուռքահայ գործարարների մասնակցությամբ կազմակերպել սնտեսական համաժողով, որի ընթացքում վերջիններս կկարողանան ծանոթանալ Հայաստանում առկա ներդրումային միջավայրին նախանշել նորանոր ծրագրեր:

Նիկոլ Փաշինյանը ողջունել է նախաձեռնությունը՝ առաջարկել այդ ուղղությամբ համագործակցել ՀՀ կառավարության համադասախան մարմինների հետ:

ՀՀ կառավարության մամուլի ծառայություն

Երկրաղաղաղիություն եւ քվեարկելու իրավունք է 7

Անձնական փիշուով ճանթ Աւետիսեան նկարիչին մասին է 2 Ա

Թրամփը աչք փակեց Էր-Ռիադի արարքի վրա է 11

ՆԱԻՐ ՅԱՆ

Բանսային կրթություն՝ Սերվանեստից մինչև մեր օրերը

Քանի որ հոկտեմբերի 13-ը բանսային կրթության միջազգային օրն էր, դարձվում է՝ ամբողջ հոկտեմբերին աշխարհի օրս երկրներում բանսարկայների կրթամակարդակին իրավունքների դաժակալությանն ուղղված ակցիաներ են անց կացվել: Մեր երկրում այդ առումով լուրջ շեշտադրումներ չկան, որոնք միակամ լինեն հանրության ու դեռության ուժադրությունը հրավիրել կալանավորների վրա: Մինչև հիմա բանսարկայի կրթամակարդակին ձգտումները բանսի դասերից դուրս հանելու մեկ օրինակ է հայտնի հանրությանն ու դեռությանը՝ ցմահ բանսարկայ Մեթեմոսյանը, որը գրեթե 40-ը ու հրատարակում: Այս դեպքում էլ լրագրողական հետախույզության արդյունք է: Արդարադատության նախարարությունը կալանավորներում մասնակցություններ է անց կացնում, որոնց արդյունքում դարձվել է՝ կալանավորների մինչև 80 տոկոսը կարող է ներգրավվել կրթության բնագավառում: Բնակարգային կրթության հիմնարկներում անց են կացվում արվեստի, համակարգչային ուսուցման, սոցիալական ինտեգրման դասընթացներ: Բայց մինչև հիմա հանրության շրջանում կալանավորների կրթամակարդակին ձգտումների, արվեստների ու արհեստների նկատմամբ դասերից անհետացնումը սահմանափակվում են հացի խմորից խաչեր, ձեռքի համախոսներ աստիճաններով, մեկ-մեկ էլ ծղոտից ու լուցկու հաշիկներից եկեղեցիներ, վանքեր սարքելով: Համեմայն դեպք, այդպիսին է մեծամասնության ընկալումը:

Թափանցիկ գործընթացներում, այսինքն՝ բանսերում 80 տոկոս կրթական ներուժ կա, փաստ այն է, որ այդ 80 տոկոսը դեռ ի վիճակի չէ կարծրացնելու ջարդով:

Սովետական Միությունը հակված էր բոլորին անխիտ կրթել. սկզբում էր, երկաթ օրենք բոլորը մեզ է միջնակարգ կրթության վկայական ունենային, խրախուսվում էր նաև բարձրագույն կրթությունը: Ստեղծվեցին գիտությունից դուրս, որոնք անապահով ընտանիքների երեխաներին միջնակարգ ուսուցում էին ապահովում, կային նաև երեկոյան դասեր ցերեկն աշխատող մեծահասակների համար: Նույն նպատակներ էին ծառայում բուհերի երեկոյան և հեռակա դասընթացները: Սա, ինչ խոսք, մեծ մասամբ ֆորմալ բնույթ էր կրում. ուղղակի անոթ էր, եթե սովետական խորհրդային միջնակարգ դպրոցի վկայական չունենան, իսկ բուհական դիմումը ցանկալի էր: Պարզվում է՝ այժմ հետսովետական երկրներից Բելոռուսն է դառնում կրթական իրավունքի իրացման ավանդույթները: Բելառուսն իր կալանավորներին կրթվելու լայն հնարավորություն է ընձեռում:

սայանին ուղարկված նամակում նա գրում է. «Ամենադժբախտ մարդը նա է, ով վարում է միջակ ու անօգուտ կյանք՝ ներհաս ափսոսանքով, որ վրիպել է իր կոչումից: Վե՛ր իդեալների ձգտող չի կարող համեստ մնալ, հե՛զ ու խոնարհ աղերս»: Այս սկզբունքների սեր գործին, սակայն, անազատությունը լռեցրեց: Նկարիչ, ֆանդակագործ Երվանդ Քոչարին ԿԳԲ-ի նկուղներում այնպես էին ծեծել, որ մի ակամք չը խլացել էր: Նույն բանասխցում նա հենց նստած մի երիտասարդ խմորում է վարդեփն նկարել իրեն: Բայց ստալինյան բանտում թողթ ու մահի ռեժիմից... Քոչարը ելք գտնում է. բանսարկայներից մեկի ռեժիմն էր կրթականը, իսկ որդես թողթ՝ օգտագործում է մի թափանցիկ: Վրձին դաստիարակում է բանսի բակում զբոսնող կասկի դուռից: Դիմանկարը հայտնաբերվում է, նկարիչն ու բնորոշ հայտնվում են մեծախցում:

Բանտում ստեղծագործել են Եղիշ Զարեմը, Լեռ Կամսարը, Սերգեյ Փարաջանովը: «Կուլածը խստացված ֆիլմ է», - ասել է Փարաջանովը: Խիստ ռեժիմի կալանավորում նա ֆիլմ նկարելու հնարավորություն չի ունեցել. ստիպված է եղել ձեռքի սակ եղած իրերով կուլածներ դաստիարակել, սցենարներ ու նամակներ է գրել: 240-ից ավելի նամակ է գրել բանտում: Ընդհանրապես Փարաջանովի բանսային անազատությունը զարմանալիորեն ազատ ու անասելի գեղեցիկ է դրսևորվել նա սցենարներում ու նամակներում: Բանսային կյանքն ու բախակարգ ընկերների կերպարները խոր հե՛ս են թողել նա խառնվածի ու ստեղծագործության վրա: Այնպես որ, վերոնշյալ գրողների ու արվեստագետների դարազային միանվանակ չի կարելի ասել, թե բանտը եղել է անազատության սահմանագիծ ու դաստիարակ: Նրանց ազատ միջին ու հոգին բանսարկելն անհնար է եղել:

ԱՊՀ երիտասարդ առաջնորդների միջազգային դպրոցի դասընթացները՝ Դիլիջանում

ԱՊՀ երիտասարդ առաջնորդների միջազգային առաջնորդության դպրոցի առաջարկով՝ Ռալֆ Յիրիկյանը ներկայացել է հերթական դասախոսությամբ: Ինտերակտիվ եւ անմիջական օգնություն ընթացում բանախոսը խոսել է կառավարման դասախոսական մոդելի առանձնահատկություններից: Մասնավորապես՝ գործառու-աշխատանքի ֆառակալիք հաղորդակցության կարելու-ությունից, նպատակներ սահմանելու անհրաժեշտությունից, շուկայի ուսումնասիրություններն ու քրեականացումը դաժակ ընթացումներին:

Յեռահաղորդակցության ոլորտում արհմեր Երվանդ Կամսարի դիրքերը դասախոսող ընկերությունը գլխավոր ճեղքները լատինյան հորիզոն է գեր մնալ առաջնորդ դառնալը ինքնադասակ դարձնելուց եւ ընթերցել ֆայլ առ ֆայլ հաջողության հասնելու ճանապարհը. մտածել ոչ թե ուղղակի ղեկավար լինելու մասին, այլ անհրաժեշտ գործունեության հիմքում դնել աշխատանքային ու հետևողականությունը:

«Լավ, հաջողակ ղեկավար լինելու համար մեզ է անընդհատ զինվել գիտելիքներով, դրանք կարելի է գործարկել, կազմակերպության ներսում աղախովել թիմային աշխատանք, սեփական օրինակով առաջնորդել՝ անհրաժեշտ աշխատանքում: Հաջողության հասնելու նախադրյալները երազել են, սեփական ուժերից հավասար, սխալներից դասեր փողել են «հարմարավետության գոտուց» խուսափելը: Դժվարությունները կոփում են միջոց, կամեն եւ անազան հաջողության հասնելու ձգտումը: Դրանք սովորեցնում են մտածել, ուղիներ փնտրել՝ այդպիսով ավելի ամուր դարձնելով մեզ: Իսկ երբ մարդն ամուր է լուրջամբ ու որակներով, աղա ոչ թե դաստիարակ է կերպ հաղորդում նրան, այլ ինքը՝ սանձանձ մասնակցություն: Սա է կայացում եւ ուժեղ անհատի կարգախոսը», - ասել է ՎիվաՍեյ-ՍՍՍ-ի գլխավոր ճեղքն Ռալֆ Յիրիկյանը:

Ռալֆ Յիրիկյանը աղազա առաջնորդներին խորհուրդ է սվել «ես-մենք» երկվորյակ մեջ մեծատե կարելուրել թիմի դերը եւ վասակել աշխատանքների հարգանքը ոչ թե վախով, այլ վասակությամբ, նպատակ բոլորի «ես»-ի առողջ զարգացմանը՝ հիմքեր ստեղծելով ամուր «մենք»-ի համար:

«Առաջնորդությունը ժամանակակից աշխարհում ունի իր սեղն ու ազդեցությունը: Գործարար ոլորտում հաջողության հասնելու եւ ընկերության դիրքերն ամրապնդելու համար առանցքային դարձան է առաջնորդությունը հիմունքների իմացությունն ու դրանց միջոց կիրառումը: Տնտեսության ու կորպորատիվ կառավարման ոլորտի զարգացման համար ռազմավարական նշանակություն ունի նոր սերնդին գործարար առաջնորդության հմտություններն ու զարգացման նոր միջոցները ներկայացնելը: Այսօրինակ հանդիպումները խթանում են ստեղծագործաբար մտածելու ու նոր ստեղծելու հմտությունների զարգացումը երիտասարդության շրջանում», - ընդգծել է բանախոսը:

ՀԱՍՏ ՄՈՍԿՈՑԵԱՆ

Պերմյուր
Այս անգամ ես հրաւեր ստացա՞մ մասնակցելու Պերմյուրի կերպարին մեջ Երոմիութան խորհրդարանի կազմակերպութեամբ սեղի ունենալի 15-րդ միջազգային խորհրդաժողովին: Յառաջիկայ դեկտեմբեր 5-6-ին «Երոմիութան Զարգացման կամաձմաժողովին նախաձեռնութեամբ, «Երոմիութան, Երոմիութան եւ փրսերը», միջազգային հանրաձանաչ դեմքերու այս դասական հանդիպումը՝ Երոմիութան խորհրդարաններու դասաձմաժողովներու, ֆառակական թե դասաձմաժողովական աշխարհի երախատներու, ցեղասպանաձեձներու մասնակցութեամբ: Նորեւելան մրցանակակիր՝ Դեսոմոնոս արեթոյակորդու Թոմսոն, աշխարհահռչակ անձնաւորութիւններ՝ Շիրին, Էմաիլ, Լէյլա Չանա, նաև Զոմաֆի, Պիանա Բելլերի եւ ուրեւր իրենց զօրակցութիւնը յայտնած են համազուտարի մասնակից կազմակերպութիւններուն: Երկօրեայ միսերու ընթացքին սեղի դիսի ունենան ելոյթներ Երոմիութան խորհրդարանի բազմազգ անդամներու, Թոմսիոյ կողմէ գործուած եւ գործուող ցեղասպանութեանց, սարազրութիւններու, հալածանքներու եւ յալիւտակութեան վերաբերեալ: Հայոց Ցեղասպանութեան, ասորա-ֆաղէական «Ալեյ-

Պերմյուր. «Երոմիութան, Թոմսիութան եւ փրսերը» համազուտար

ֆո» ցեղասպանութեան, Տերսիմի, եգիսիներու եւ փրսերու դեմ գործուած ցեղասպանութիւնները, որոնք անդաձիտ մնացած են մինչև այսօր: Միջին Արեւելի մեջ արիւնալի դասերազմները կը Երոմիութան, իսկ «ՏԱԵՇ»-ի ման կեղծ «Իւլամական» դեռութիւնները կը Երոմիութան ֆինանսաւորուիլ Թոմսիոյ, արաբական յեսաղէմ վարչակարգերու կողմէ:

Խորհրդաձողովի գլխաւոր կազմակերպիչներէն են՝ Երոմիութան խորհրդարաններուն մեջ բազմաթիւ ներկայացուցչութիւններ ունեցող փրս կազմակերպութիւնները: Անոնց ռազմաֆառակական որո Կազմակերպութիւններուն վրայէն վերջերս հանուցեան, ինչդէս

«ժողովուրդի դասաձմաժողովներուն ուժերը» (ԿՊԿ) ահաբեկչական դիսակները եւ անոնց հանրային ղեկավարներէն Սալեհ Մոսալիմը, Ֆաուզ Եուսիֆը, Իլհամ Ահմեձը (Հիսիսային Սուրիոյ դեմոկրատական ֆեդերացիա) արդէն իսկ կը մասնակցին միջազգային խորհրդաձողովներու եւ բանակցութիւններու: «Զրական գործուն» իր բոլոր երեւոյթներով՝ 35 միլիոն ժողովուրդ, աւելի քան կէս միլիոն ռազմիկ-ռազմուիկ, Երոմիութան խորհրդարաններուն, արաբական աշխարհի երկիրներուն մեջ ազդեցիկ ներկայութեամբ դասաձմ կը դառնայ, որ Արեւմուտքն ու Արեւելը արդէն իսկ լքօրէն վերաբերին ֆրսակալ հարցին: Այնպէս որ, անհրաժեշտ է, որդէս հայեր, մօսիկէն հետեւիլ եւ մասնակից դառնալ այս ֆառակական իրադարձութիւններուն, որովհետեւ արդէն Արեւմտեան Հայաստանի հողին վրայ իսկ կը ցցուի ֆրսակալ դեռութիւնը... Այսպիսի խորհրդաձողովներ, ուղղակի օգնումներ եւ հանդիպումներ անհրաժեշտ են գիտնալու եւ որոշելու հայ ժողովուրդին սեղն ու դերը իր դասական հայրենիքին նկատմամբ ու հիմնորհարեաններուն հետ:

Իսրայելի ղեկավարության կազմավորման 70-ամյակի այս օրերին, խմբագրությունը որոշում է անցկացնել «Հրեական հեռագրական գործակալության» սարածած Սամֆորդում (Կոնեկտիկուտ) «Բեթ Էլ» սամարի հոգեւոր առաջնորդ, ռաբբի Զուրաբ Զամերմանի հոդվածը, որտեղ հիմնականում քննարկվում են առկա հրեաների ինֆորմացիայի, երկադրամադրության, դավանանքի, բանական ծառայելու և միասնականության հարցերը: Ստորև բարձրագույն այդ հոդվածը չնչին հարավումներով:

Մեր օրերում աշխարհով մեկ սփռված հրեաները ճգնաժամային իրավիճակում են գտնվում: Իսրայելում Մ. Նահալազներում և այլուր գտնվող հրեաները հեռանում են միմյանցից: Ավելին, յուրաքանչյուր համայնքի կամ խմբավորման մեջ նկատվում են ընդգծված բնութագրական տարբերություններ սկզբունքային որոշ հարցերի՝ ինչպես օրինակ (նույն սարածում) երկու ինֆորմացիոն ղեկավարություն ստեղծելու, հրեաների բնավորության, Իսրայելի ժողովրդավարության և ընդհանրապես հրեա հասկացության սահմանումի կառուցվածքը:

Կնճռոտ հարցերի հորձանուսում թավալվելու փոխարեն առաջարկում են մի լուծում, որն իմ կարծիքով լավագույնն է և ստեղծված իրավիճակում, «հրեական ֆաղափարության» մի նոր սեսակ կամ հասկացություն, որ նոր մակարդակի կարծրացման Իսրայելում և սփյուռքում ապրող հրեաների հարաբերությունները, կվերակենդանացնի հուդայականության բոլոր ճյուղավորումները, կնվազեցնի դավանափոխության հարցում սարբեր մոտեցումները, կամրադնդի ժողովրդավարությունը Իսրայելում, կբարձրացնի կրթությանը ուսանողների հրեա լինելու հոլանդությունը, և անգամ, գուցե, հնարավորություն կընձեռի Իսրայելի համար հաշվելու իր հարեանների հետ:

Այս գաղափարի կամ մտածողական էությունը թափանցիկ է «ո՛վ է հրեա» հռետորական հարցի սահմանման մեջ, որն ամրագրված է Իսրայելի «Վերադարձի օրենքում»: Դա իրավունք է սալխ աշխարհում սփռված որևէ հրեայի ինֆորմացիոն դառնալու Իսրայելի ֆաղափարի:

Ողջակիզումից հետո, 1950-ին ընդունված և հետագայում 1970-ին վերանայված այս օրենքը սահմանում է, որ «հրեա մորից ծնված, կամ հուդայականությունը որդես կրող ընդունած անձինք, վերջիններիս ոչ-հրեա զավակները, թոռներն ու անուսինները կամ կանայք, ինչպես նաև այս վերջինների զավակների ու թոռների ոչ հրեա անուսիններն ու կանայք իրավունք ունեն ինֆորմացիոն դառնալու Իսրայելի ֆաղափարի»:

Այնպես որ, իմ մտածողական առաջին փայլ ընդարձակելն է այսպես կոչված «հրեական ֆաղափարության» սահմանները: Հրեա որևէ ֆաղափար, նույնիսկ «halachah-ի» կամ կրոնական ուսուցիչներ՝ ռաբբիների օրենքով հրեա չճանաչվող անձինք (աղջիկ թե տղա) իրավունք ունենան լուրջ ավելի ինֆորմացիոն, ֆան սինագոգի մեկ անկյունում տեղ զբաղեցնելու:

Երկրորդ փայլը, դարձյալ անկախ ռաբբիների օրենքին համադասարանություն, այդ ֆաղափարներին իրավունք տալն է մասնակցելու Իսրայելում անցկացվող ընթացիկումներին՝ որդես դարձնելու իրավունքով:

Ձեզ են թողնում մտածել, թե ինչպես է այս գաղափարը խթանելու սփյուռքի հրեաներին բարելավելու իրենց հավասարը հավասարի հետ հարաբերությունները Իսրայելի ղեկավարության հետ, մի բան, որը մեր օրերում խիստ անհրաժեշտ է: Սա նշանակում է, որ նրանք ի վիճակի են լինելու մասնակցելու իրենց հայրենիքի՝

հրեական ղեկավարության ավելի լավ աղագայի կերտմանը՝ կողմնակի կանգնած իրավիճակից ակտիվ գործունեության ուղիքում հայտնվելով:

Հրեաներին ներկայացնելու դարձակառությունը իրենց վրա վերցրած այլ կառույցներ, ինչպես օրինակ «Համաօթարհային սինոդիսական կազմակերպությունը», ճիշտ է, ժողովրդավարական է ներկայացուցչական են, սակայն ներկայիս կորցրել են իրենց անցյալի հեղինակությունը:

Երկադրամադրությունը ճանաչելի ազատ, անկախ երկրներում կենսակերպ է դարձել: Ամբողջովին դասկանելի հրեա ժողովրդին ղեկ է ավելին նշանակի, ֆան հեռավոր ֆարգություն կամ նվիրակություն անելը, ժամանակ առ ժամանակ հավաքներին մասնակցելը, եսայն: Քաղաքացիությունը անմիջական է գործնական մասնակցություն է դառնում հանրության այն վայրի, երկրի աղագայի հանդեպ, որին սիրում են և ցանկանում են գարգացնել:

Բայց կարևորագույն հարցն այստեղ հետևյալն է. անկախ բանակում ծառայելուց, կամ չծառայելուց, բոլոր հրեաները «առաջնային գծում» չեն գտնվում արդյո՞ք դաստիարակության համար իրենց ինֆորմացիոն և նաև իրենց երկրի օտարները: Սփյուռքում ապրողները գոյատևելու ամենօրյա դժվար են մղում: Ահաբեկչությունն ու հակասեմական շարժումները սղառնում են մեր համայնքներին ամենուրեք: Ոչ ոք այլևս սոսկ հանդիսատես չի կարող լինել, և արտաքին ու ներքին համայնքները միավորելու գործընթացը, կամ դաստիարակությունը այսֆան հրաժար չի եղել:

Ինչ վերաբերում է երկադրամադրության դեմքում երկու երկրներին հավասարապես հավասարի լինելու հարցին, նշում, որ մենք դարձավոր ենք հարթահարելու այդ բարդությամբ: Ֆրանսիայում, Իսրայելում կամ Իսրայելում ծնված ամերիկացիները չունեն այդպիսի խնդիրներ: Ինչո՞ւ ղեկ է մենք այդ մասին մտածում կամ մտածողներ:

Երկադրամադրություն և փլեարկելու իրավունք

Ինչպե՞ս միավորել Իսրայելն ու հրեական սփյուռքը

Իսկ ի՞նչ է դաստիարակելու հրեաներից մեզ երկադրամադրություն ձեռք բերելու համար: Առաջարկում են ազգային կամ հանրային ծառայության որոշակի օգնության սահմանել նրանց համար: Սփյուռքում ապրող յուրաքանչյուր դիմորդ, որ հավակնում է ստանալ երկադրամադրություն, ղեկ է որոշ ժամանակաշրջան անցկացնի Իսրայելում (սկսելով, օրինակ, ծննդավայր կամ հայրենիք այցելելու իրավունքից օգտվելով), և ծավալի որոշակի ծանրակցի գործունեություն: Հրեականության մասին որոշակի էական գիտելիքներ ես հասցնի ղեկ է առնվում:

Հարց կարող է առաջանալ: Արդա՞ր է, որ «սանը» կամ «մայր երկրում» չադրած անձը օգտվի երկրի ֆաղափարների իրավունքներից:

Իսրայելում ապրող ամերիկացի ներգաղթողների երեխաները կարող են ստանալ ամերիկյան ֆաղափարություն (և մասնակցել ամերիկյան ընթացիկումներին) նույնիսկ թեք նրանք երբեք չեն ապրել Ամերիկայում: Նման բան կարելի է կիրառել նաև դրսում ապրող հրեաների նկատմամբ: Գուցե նաև կարելի է կիրառել սինագոգներին որոշակի տուր վճարելը դարձնելու դաստիարակող:

Իսկ բանակում ծառայելու հարցը: Հրեա կանանց 35 տարեկան և տղամարդկանց 27 տարեկան խուսափում է բանակում ծառայելու, հիմնականում կրոնական դաստիարակություններով: Բայց նրանք մասնակցում են փլեարկություններին: Ունենալ էլ բանակում ծառայելու փոխարեն հանձն են առնում այլ տեսակի ծառայություն մատուցել հայրենիքին: Կան նաև այնպիսի, որոնք ապրելով սփյուռքում ցանկություն են հայտնում ծառայելու իսրայելական բանակում:

վածային ներգաղթ» հասկացությունը դարձապես անհրաժեշտի երազանք է: Ամերիկայի ֆաղափարության մեջ Իսրայելի հանդեպ երկկուսակցական դաստիարակությունը գնալով նվազում է, և Իսրայելի ժողովրդավարությունը վստահված է: Հուսահատական ժամանակներում անհրաժեշտ է կիրառել ծայրահեղ միջոցներ և անհրաժեշտ է նաև, որ աղագայի սեսական ունեցող մարդիկ լուրջ վերաբերվեն իմ առաջարկին:

Հաջորդ հարցը հետևյալն է. հուդայականությունը չի՞ կորուստագրվելու կամ խաթարվելու ֆաղափարության ներգրավումով: Պատասխանում այսպես. Քննե՞նք և ամերիկա-հրեական կազմակերպությունների աշխատանքներին հետևողները տեղյակ ղեկ է լինեն, որ հուդայականությունը երբեք էլ անջատված չի եղել ֆաղափարությունից: Հրեական ֆաղափարությունը երկար ժամանակ ծառայելու է նոր գաղափարների փոխանակմանը և հրեաների ստեղծագործ սեսականների զարգացմանը: Եթե

հարցնեք, թե դրանով Ամերիկայում ապրող հրեաների կյանքն ավելի իսրայելականանում է լինելու, կդաստիարակեն՝ այո՛, և կավելացնեն, որ դա, իմ կարծիքով, լավ է, որովհետև այդ դեմքում նրանք ավելի լուրջ ներգրավված կլինեն իրենց երկրի զարգացման գործընթացներում, փոխանակ դարձապես անհարթ լինելու նրա հանդեպ: Առաջարկված գաղափարը նաև ծառայելու է հրեաների միասնականությանը: Ընտանական հավասար իրավունք ունենալու նպատակով է, որ երկար ժամանակ մերժողական կամ ժխտողական մոտեցումներ ունեցողները ես համագործակցեն և կնճռոտ հարցերի շուրջ երկխոսություն ծավալեն: Այսպիսով հարցերն անսեսելու փոխարեն, կողմերը աշխատելու են միասնական լուծումներ գտնելու ուղղությամբ:

Ճիշտ է, ծրագիրը կարող է գործող կուսակցություններին ստիպել ջանքեր գործադրել իրենց կողմը գրավելու սփյուռքի հրեաներին, բայց հավասարապես են, որ վերջիններս ճիշտ կկողմնորոշվեն, ինչպես ֆաղափարական, այնպես էլ կրոնական առումներով: Կարելի է այն է, որ ինչքան լուրջ մարդիկ մասնակցեն սփյուռքից, այնքան լուրջ մարդկանց է բաժին ընկնելու հոգալ երկրի աղագայի բեռը, ինչպես մեկուսացումից ազատելու է այդ մարդկանց և նաև, ինչպես չէ, երկիրը՝ Իսրայելը: 2015-ին 22 հազար ամերիկահրեաներ փլեարկվեցին Համաօթարհային Սինոդիսական համագումարի «Բարեփոխումների շարժման» ներկայացուցիչներին օգտին: Կարելի է ենթադրել, թե որքան ավելի մարդիկ կփլեարկվեն առաջարկված այս ծրագրին, որն առավել մեծ հեռանկարներ է խոստանում:

Մնաց անդրադառնում նաև Իսրայելում ապրող փոքրամասնություններին: Երկրում բնակվող արաբներն իրավափորձ մտածողներ են ժողովրդագրական այս փոփոխության առթիվ, ինչպես 1990-ականներին դարձան սինոդիներն էին վրդովվել Ռուսաստանից հրեաների ներգաղթի մեծ ալիքի առթիվ: Բայց հույս ունեն, որ ծրագիրը նոր միջոցներ գտնելու հնարավորություն կընձեռի՝ ստեղծելու համար երկու ղեկավարություն երկու հարուստ սփյուռք ունեցող ժողովուրդների համար:

Միգուցե առաջարկս «ոյուրամարս» չէ, բայց ցանկանում են, որ մարդիկ որոշ ժամանակ հասկացնեն «ծանելու» և խորհրդածելու առաջարկված հարցերի շուրջ:

Թարգմ. ՎԱԿՈՒՐ ԾՈՒԼԵԿՅԱՆԸ

Միրիայի վերականգնումը որդես Եվրոպայի ռազմավարական խնդիր

Միրիայի փախսականները վնասելի են Մերկելին

Եվրոպայի միջոցներ են դրամական միջոցներ ներդնի Միրիայի վերականգնման գործում, վստահ է Մերձավոր Արևելքի մասնագետ Յիլ Կեմելը: Ինչպես փորձագետը նշում է La Depeche թերթին սլավոն հարցազրույցում, ջիհադիստների հայրենադարձությունը, Եվրոպայի ներգաղթային ճգնաժամը եւ այդ կադրակազմը ծայրահեղ աջ ֆաղափական ուժերի ժողովրդավանդակում աճը աղաքացուցում են, որ Մերձավոր Արևելքի մասնագետները վերականգնման մեջ ներդրումների իրականացումը ոչ թե այլասիրության դրսևորում է, այլ կարելու ազդեցություն ունի ինչպես Մերձավոր Արևելքի խնդիր Եվրոպայի համար եւ խաղաղության հիմնական երաշխիքը:

Միրիայի հակամարտության մեջ բարձրակետը հարթափակված է արդյոք, թե՛ ամեն ինչ դեռ առջեւում է: Այս հարցի դասասխանը կախված կլինի Իրիկի խնդրի կարգավորման եղանակից: Այն նախագում, որտեղ ներկայումս կենտրոնացած են ավելի քան 60 հազար աղաքացիներ, ինչպես նաեւ Միրիայում գտնվող բոլոր ջիհադիստները, հրադարձը կխախտվի՝ արդյոք Ռուսաստանի կողմից, ինչպես դա ցանկանում են խնդրի շուրջը ռազմական կարգավորմանը ձգտող Իրանը եւ Միրիայի վարչակարգը, թե՛ կընթանա թուրքիայի նախընտրած բանակցությունների ուղիով:

Ռեզեֆ Թալիպի Երդողանի համար սա առաջնահերթ հարց է,

քանի որ սնտեսադեռ թուլացած Թուրքիան իր վիճակի չէ միլիոնավոր նոր փախսականներ ընդունել ի հավելումն երկրում արդեն գտնվող 3,5 մլն սիրիացի փախսականների: Միրիայի փախսականների ավարտման հենց այս համաժամանակ կարելի է ֆունդի մասին մտածել: Սա մեծ խնդիր է սառույցի գլխավոր հյուրախոսությունում սղանված սառույցի ընդդիմադիր լրագրող Ջամալ հաբոուզի գործը:

Օրըսորտ վերլուծելով իսառողջի սղանումը մանրամասնությունները՝ Երդողանն այժմ վերահսկում է մերձավոր Արևելքի գլխավոր դասնության օրակարգը, նշում է Կեմելը, ընդգծելով, որ Երդողանը այդ «դարձի» խաղաղություն է մախավելի ուժով: Տարածաշրջանում մեջընկնող ԱՄՆ-ի եւ Սառույցի Արաբիայի փոխարարությունների մեջ եւ միեւնոյս ժամանակ իր երկիրը ներկայացնելով որդես մախարաբ մերձավոր Արևելքի սերունդ, Թուրքիայի առաջնորդն այժմ կարող է ակնկալել Միացյալ Նախագետների եւ Քաթարի աջակցությունը սիրիական ճգնաժամի լուծման մեջ: Այս ամենը Թուրքիային դնում է «բախմաժի խաղաղասղանքի մեջեղում, ինչպես նաեւ Ռուսաստանի նկատմամբ ուժի դիրքում»:

Նման իրավիճակը ղեկ է խանգարի Իրիկում ռազմական սղենարի գործադրմանը: Ըստ որում, Իրիկում գտնվող 2 հազար Եվրոպացի ջիհադիստները սարժիմակ կերպով «մանրադրում» են դարձել Դամասկոսի եւ Բեյրութի հեռավորագիների բանակցություններում: Ֆրանսիայի նախորդ նախագահը Միրիայի նկատմամբ վարում էր ավելի շուրջ իրախոսական եւ գաղափարախոսական, քան իրաքական ֆաղափականությունը՝ չնկատելով սիրիացիներին «դասնող վերցրած» ջիհադիստներին: Ֆրանսիայի ներկայիս նախագահ Էմանյուել Մակրոնը կարող է դախդանում Թուրքիայի եւ Ռուսաստանի հեռ՝ մղասակ ունենալով որոշումներ մակալել Միրիայի հեռաղաքայն ճակատագրի վերաբերյալ: Նկատի ունենալով, որ Ռուսաստանը բավարար սնտեսական գորություն չունի Միրիայի վերականգնման համար եւ չի կարող միայնակ ֆաղափական անցում իրականացնել այդ երկրում, իսկ ախիական սերունդները ռախագրված են առաջին հերթին ռախույթների կորզմամբ, Եվրոպան ղեկ է իր ջանքերը եւ ֆինանսական միջոցները ներդնի Միրիայի ֆաղափական վերականգնման մեջ, վստահ է փորձագետը:

Ջիհադիստների հայրենադարձությունը, այդ կադրակազմը Եվրոպայում աջ ծայրահեղական ուժերի ժողովրդավանության աճը աղաքացուցում են, որ Լեւանտի վերականգնմանը հասկացվող միջոցները ոչ թե այլասիրության դրսևորում են, այլ կարելու ազդեցություն ունի ինչպես Մերձավոր Արևելքի խնդիր Եվրոպայի համար, թե՛ մասնագետները կարող են եւ ջգհասկցել դա: Լեւանտը ղեկ է վերստին դառնա կամուրջ Մերձավոր Արևելքի ու Եվրոպայի միջեւ, ինչպես նաեւ ղեկ է վերականգնող Դամասկոսի եւ Բեյրութի առաջնահերթ միջին խաղի կարելու դերը, որն անհրաժեշտ է Մերձավոր Արևելքում հավասարակշռությունը վերականգնելու համար:

Չենց սիրիացի փախսականներն են Գերմանիայում սերի ունեցած վերջին իրադարձությունների դասնողներից մեկը: 2014-2016 թվականներին Գերմանիան ընդունեց Եվրոպա հասած սիրիացի փախսականներին: Ներկայումս Միրիայում իրավիճակը փոխվել է հանդարսվել է, բայց հակամարտության նոր սղման դեղում Եվրոպան կարող է գործ ունենալ փախսականների նոր ախիի հեռ: Գերմանիան դեռ չի «մարսել» փախսականների

զանգվածային ներգաղթի առաջին ախիը, իսկ նոր ախիներից առախարակ կարող է գրուխ չհանել: Կանցլեր Անգելա Մերկելը օրերս իրաժարական սղեց Քրիստոնեադեոկրատական միության առաջնորդի դառնուից, ինչը նշանակում է գերմանական ու Եվրոպական ֆաղափականության մեջ նրա առաջնահերթ ժամանակաշրջանի ավարտը, արձանագրում է The Guardian թերթը:

Մերկելը Գերմանիայի կանցլերի դասնողը գրաղեցնում է արդեն չորրորդ անգամ անընդմեջ: Հաջորդ ժամկետով չվերցնելու նրա որոշումը դայմանավորված է երկրամասային մի բարձր ընտրություններում Մերկելի կուսակցության կրած անհաջողություններով՝ Բավարիայում եւ Չեսսեի երկրամասում: Չնայած մերձավոր Արևելքի միլիոնավոր գաղթականների առջեւ Գերմանիայի սախմանները բացելու Մերկելի որոշումը ունի համարում են մարդասիրության դրսևորում, ռաքերը կանցլերի արազացված հեռաղաքային հեռ երկրի սախմանների բացման մեջ ստանում են կանցլերի վաղաժամկետ հրաժարականի եւ նրա կուսակցության դառնակցման, ինչպես նաեւ հակամերգաղթային կուսակցությունների հեղինակության աճի աղումները: Թե՛ Մերկելի կանցլերության ժամկետն ավարսվում է 2021-ին, որոշ մեկնաբաններ հավանական են համարում, որ ֆաղափական իրադարձության դասնողը նա կարող է ավելի շուրջ ղեկ է հեռանալ:

Պ.Բ.

Երբ Կարմա Էֆնեկչին ընկճվում է ստանելով իր ռուքը կասարվող անարդարությունները, անմիջադեռ դիմում է Անտուան դը Սենթ-Էգլուրի ղեկավարությանը՝ «մեզ չենք կարող միաժամանակ լինել եւ դասախոսանալ, եւ հուսահատ» խոստերին, որդեսվի վերագցնի իր ուժն ու նղասակարգվածությունը: Որդես Լիբանանի նախարարների խորհրդի գրասենյակի միջազգային գործերի եւ հարաբերությունների բաժնի ղեկ Էֆնեկչին դասարավորվել է միանգամընդմիջ հեռու վանել հուսահատությունը դասարազմներից հոգնասանց Լիբանանում եւ ֆաղափացիներին հույս ու հավաս ներցնել աղաքայի նկատմամբ:

Նա 2009-ից վարչաղես Սաադ Հարիրիի խորհրդասում է եւ արդեն մեծ փորձ է կուսակել հանդես գալով միջազգային դիվանագիտական բարձր մակարդակներում: Զաղափական կարիերայի նկատմամբ հեռաբարասիրությունը նրա մեջ արքանցել է Բեյրութի Ամերիկյան համալսարանում սղորելու սարիներին:

«Ուսանողական ընտրություններին մասնակցելն ու հակամարտությունների կարգավորման դասընթացներին նորանոր ունակություններ ձեռք բերելը մեծ դեր խաղացին իմ կյանքում», խոստովանում է Կարման: Պեսական կառավարման գծով մագիստրոսի գիտական ասիճան է սաղեղ 2006-ին Ամերիկայի Կոլումբիա համալսարանի միջազգային հարաբերությունների ֆակուլտետից, որտեղ որդես խոստումնային ուսանող ԱՄՆ ղեկաբարսողությունը նրան Ֆուլբրայթ կրթաթոշակին է արժանացրել:

Ներկայիս նա դասավանդում է Բեյրութի Ամերիկյան համալսարանում. «Ես միջոց ցանկացել եմ հնարավորություններս սամհաններում ծառայել իմ ծնողավայրին եւ իմ այդ աղաքասնով լավագույն կարող եմ կասարել այդ դասարականությունը: Հավասացած եմ, որ Լիբանանի ամուր կարողը միջազգային հասարակության հեռ վճարող դեր կարող են խաղալ երկրի ֆաղափական, սնտեսական եւ անվսանգության գործում», նշում է Էֆնեկչին:

Ճանաչենք մեր հայրենակիցներին

Ազդեցության դիվանագիտական ոլորտները

Ինչպե՞ս է Կարմա Էֆնեկչին նախարարում միջազգային դիվանագիտական խճճված իրավիճակներում

Բայց նա ֆազգիտացում է, որ ֆաղափական եւ դիվանագիտական աղաքասնում ունի իր մարսահրավերները, եւ երկար ժամանակ, գուցե սասնամյակներ են ղեկ է, որդեսվի ստանելու ֆո անճնուրաց աղաքասնի արդումները: «Դիվանագիտությունը այնղիսի աղաքասնի չէ, որտեղ դու կարող ես անմիջական առաջընթաց կամ վարձարություն գգալ: Այսօրվա աղաքասնի արդումները մեր գավակները կամ նույնիսկ թոռները կարող են ֆաղել: Ձեռնարկատեր երկրյան սուն կարող է գնալ եւ հաշվել, թե ինչքան է վասակել կամ կորուստ կրել, ըստ այդմ ծրագրելու համար իր հեռագա գործունեությունը: Դիվանագիտության մեջ այդղես չէ»:

Հակառակ այս իրողության, նա ես չի կանգնել ռաունակելու իր կարիերան, երբեք չի վհասվել: Ավելին, 2012-ին «Diplomatic Courier-ի» կողմից ընդգրկվել է 33 սարելանից ցածր 99 արսափն ֆաղափականության առաջնորդների ցուցակում, ինչպես նաեւ բիսանական կառավարության 2016 թվի միջազգային առաջնորդների ծրագրի կողմից ճանաչվել որդես առաջնակարգ դիվանագետ:

Իր վճարականության համար նա դասարական է իր ծնողներին, սասիկին ու դաղիկին, որոնք հասարակամության եւ ճկունության կասարյալ ղիղարներ են հանդիսացել:

«Նրանք իրենց ճակատագրի սերն են եղել, մագաղործ փախչելով Յեղասղանությունից՝ ջանասիրաբար աղաքասնել են նոր կյանք վարել այստեղ Լիբանանում, որ նրանց գրկաբաց է ընդունել: Նրանց բնորոշ այդ գծերը իմն են փոխանցվել: Ես հղաքս եմ նրանցով», հաստատում է Կարման:

Նա նաեւ երախագիտությանը է խոսում Հայկական բարեգործական ընդհանուր միության մասին, որ կարելու դեր է խաղացել իր կյանքում, հասկաղես էական արժեքներն իր մեջ սերմանելու առումով: Կազմակերպության հեռ առնչվել է ինչպես Բեյրութում, այնղես էլ Փարիզում: Եղել է սկաուսական ռաժժան եւ աղղիկների «Անդրանիկ» բասկետբոլի խմբի անղան: Դրանցում նա ձեռք է բերել

թիմային աղաքասնի, համբերության եւ կարգաղախության հասկանիչները, որոնք նա փոխանցում է իր երկու որդեկներին՝ Ռային եւ Յանին:

Իր կարիերայի ընթացում նա, այնուամենայնիվ, նկատել է, որ այդ բնագավառում հսկայական սեռական անհավասարություն գոյություն ունի, կանայք փչ են ներգրավված: Իրավիճակը բարելավելու համար Էֆնեկչին դասարավորվել է խրախուսել կանանց ավելի մեծ ներգրավածություն ունենալ ֆաղափականության եւ հասկաղես միջազգային հարաբերությունների աղաքարեղում:

Օգսագործելով «Instagram-ի» իղախանությունը՝ հաղորդակցվելու երիտասարդ դիվանագետների հեռ, նա վերջեսու հիմնել է «Diplowomen»՝ դիվանագիտությունը որդես գործունեություն ընտրած կանանց ռաժժանը, հասնելու համար իր նղաքասիկին:

Հանրային ծառայություններում եւ դիվանագիտության աղաքարեղում գործունեություն ծավալելու ձոցող երիտասարդներին, կանանց թե սղանարկանց, Էֆնեկչին նույն խորհուրդն է սաղիս. «Դիվանագիտությունը խոսաղախանց աղաքարեղ է: Դախանցում է ինչպես երիտասարդական եռանդ ու խանդավառություն, այնղես էլ համեսություն եւ նղիլվածություն: Այդ աղաքարեղում ղեկ է աղաքասնել հանգիստ ու գղաք, ռաղախայաց կերպով՝ ընդհանուր բարօրության համար, եւ ոչ թե անճնական ճանաչում ձեռք բերելու ձոցումով: Եթե փառք ու դաղիկ եւ համբավ եղ որոնում, ուրեմն ընտրել մեկ այլ բնագավառ: Դիվանագիտությունը ձեռտեղը չէ: Դիվանագետի աղաքասնում ժամանակն է մեծագույն դասարկորը: Նա է վճարում՝ ճիճս եղ վարվել, թե՛ սղալ»:

Թարգմ. ՆԱԿՈՒ ՕՈՒՆԻՎԵՐՍԻՏԵ

ԳՈՐԾՈՒ ԲՈՏՈՅԱԼ

Մոսկվայում «Ազգ»-ի հասուկ թղթակից

Ընթերցողին եմ ներկայացնում Ռուսաստանում աղող եւ գործուներությունը ծավալող հերթական հայրենակցիս՝ դասվախնդիր հայի, ով ձակասագրի բերումով աղբելով եւ աշխատելով դրսում, ոչ միայն բարձր է դասարժան արժեքներն ու հայի անունը, այլեւ հոգով ու սրով հայրենիքի հետ է:

Ինձ վրա այդպիսի տղամարդու բնույթը պարզապես հասարակական հարց է:

Ծնվել է 1951 թվականին, ԼՂՀ Շահունյանի շրջանի Կարաչինար գյուղում, Մարտիրոս եւ Թամար հաշտասրջանների բազմազավակ ընտանիքում:

Առաջին դասընթացը ավարտելուց հետո մեկնում է Երևանի Վճռահանության ոլորտի մասնաճյուղ, որտեղ աշխատելով մեծ աշխատանք է կատարել: Նրա վառ երեսակայությունը ու սրամաքանոց միջոցը մեծապես ուղիներ էր փնտրում սոցիալ-կենցաղային դժվարին դայանմաներում աղող իր հայրենակիցների հոգսերը թեթևացնելու ուղղությամբ: Եվ հենց այդ ձգ-

Չենակներով մարտադատ վերադառնալու մասին խոսք անգամ լինել չէր կարող եւ հարազատների ու ընկերների երկար ղողմանները հետո Առաջին մեկնեց Երեւան՝ աղափնման կուրս անցնելու:

Եվ հենց Երեւանում, 1992 թվականի հունիսի 13-ին, Առաջին հաշտասրջանի հասավ հայրենի Շահունյանի շրջանի անկման՝ Աղբերջանի կողմից բռնազավակելու արդյունքի լուրը: Տեղի հայ բնակչությունը՝ շուրջ 20.000 մարդ, սարհանվել էր:

Հայրենիքի կորուստն ու հազարավոր ընտանիքների համար այդ մեծ ողբերգությունը, ինչպես Առաջին հաշտասրջանը հետո գրել է «Իմ ժողովրդի ողբերգությունը» գրքում, ֆառափական անմահուր խաղերի արդյունք էր:

Թյուր կարծիքներ կան, որ Շահունյանը ընկել է առանց թախաբանի: Դա սուտ է, քանի որ Շահունյանը ուղիղ 1000 օր դիմակայել են բոլորապես, «Կոլցո» օտերադիային, ԽՍՀՄ փլուզմանը, աղբերջանառական ՕՍՈՆ-ի հարձակումներին, հայ կուսակցական խաղերին...

Սկիզբից մեր հերոս տղաները, տեղացի եւ Հայաստանից ժամանած ինքնապաշտպանական ջոկատները միմյանց էին դիմել Շահունյանի դաշտանությունը...

«Ամենագավախն այն է, որ մենք այսօր լուրն ենք հայրենիքի կորստի, Արցախ աշխարհի հյուսիսային դաշտանները կյան-

Առաջին հաշտասրջանի բարեգործության շրջանակները բավականաչափ ընդգրկում են: Նա եւ իր երկու տղաները մի քանի տարի առաջ դրոշմավոր մոր մասնաճյուղը կառուցեցին Արցախի Հանրապետության Նոր Կարաչինար գյուղում: Բացի այդ, Արցախի բանակին են նվիրել տասնյակ քրեալորտային ամենագնաց մեքենա: Իսկ 2016-ի ապրիլյան ֆառորյա թախտարածի ծանր ու օրհասական օրերին, երբ մեր մարտիկները կենաց-մահու մարտեր էին մղում Երևանի զին ամբողջ երկայնքով, չուսացավ օգնությունը. բառացիորեն մի քանի օրում հաշտասրջանների կողմից տեղ հասավ ու բանակի սրամարտության շակ դրվեց ռազմագնացության մեքենաների առաջին խմբաբաժանակը՝ «ՈւԱԶ» մակնիշի սանիտարական մեքենաներ: Ամենաքանակը մահ մարտերի հերոսները՝ մահացող երկուսը սասցան հաշտասրջանների կողմից հասկացված անձնական նվերներ՝ «Նիվա» մակնիշի մարտասարավոր մեքենաներ: Օրեր անց նաեւ տեղ հասան «Ուրալ» մակնիշի եւ «Կամազ» մակնիշի զինվորական մեքենաներ: Եվ դա բոլորը է: Բանակի համար ձեռք են բերվել եւ ուղարկվել կառուցման միջոցներ եւ ժամանակակից զինվորական հեռադիսակներ:

Անուշաքության չի մասնվել նաեւ մարտական գործողությունների հետեւան-

Առաջին հաշտասրջան. «Մեր հայրենասնվեր գործերով եւ նիս ու կացով բարձր դասենք հայի դասիվն աշխարհում»

սումն ու կազմակերպական ընդունակություններն էլ Շահունյանի շրջանի դեկավարներին հավաս եւ վստահություն մեքենայեցին, որդեսպի Առաջին մասնակվեր սղառողների շրջանային կողմերադիայի նախագահ:

Իր դասակարգությունները բարեխղճությամբ ու մեծ խանդավառությամբ կասարող երիտասարդի կազմակերպական գերազանց ընդունակություններն ի հայտ եկան հասկալալու Արցախյան ազատամարտի սարիներին, երբ նա որդես ֆառադի հերոս Շահեն Մեղրյանի մեքենավոր զինակից եւ տեղակալ՝ հայրենի շրջանի ինքնապաշտպանական ջոկատներին ոչ միայն սնունդ էր մատակարարում, այլեւ զինամթեր:

Այդ ծանր, օրհասական բայց եւ բազմաթիվ սխաղագործություններով լի չորս տարիներից (1988-1992 թթ.), Առաջին հաշտասրջանը մասնակցել է մարտական բազմաթիվ գործողությունների, մահ ու ավերածություններ տեսել, որոնք նա հետագայում նկարագրել է իր հեղինակած «Իմ ժողովրդի ողբերգությունը» գրքում, որի հիման վրա նաեւ վավերագրական ֆիլմ է նկարահանվել: ԼՂՀ Շահունյանի շրջանի ինքնապաշտպանական ջոկատների, ազգային-ազատագրական դայախին նրանց մասնակցության, դաստիարակի դասում աննկարագրելի սխաղագործություններ ցուցադրած հայ ֆառողիներն եւ նրանց հերոսամարտի մասին դասնող զին ու ֆիլմը ընթերցվում եւ դիտվում են մեկ Երևանում ու համակ ուսարդությամբ: Առաջին հաշտասրջանի արժեքավոր դասումի մեք եւ ցավ ու ողբերգություն կա, եւ հղատություն ու հերոսականություն, որից միտի դասեր ֆառեն եկող սերունդները:

Պատերազմական գործողություններին մասնակցելու ընթացքում Առաջին հաշտասրջանը չորս անգամ վիրավորվել է: Վերջին անգամ նա գրեթե հրաժարվել է ողջ մնացել: 1992 թվականի գարնան սկզբին Ղարաբաղից Երեւան դարձնալիս արդարներ եւ զինամթեր տեղափոխող ուղղաթիռը, որի մեք էր նաեւ Առաջին հաշտասրջանը, թեւանու կողմից խփվեց Զեյթնաչարի էլեմենտում: Ծագած հրդեհի ճիրաններում սասնյակ մարդիկ զոհվեցին: Հրաժարվել ողջ մնացածների թվում էր նաեւ Առաջին հաշտասրջանը, ովքեր ժամեր Երևանում մի քանի մեք ձյան եւ 40 ասֆալտի սառնամանիկի մեք մնալուց հետո փրկվեցին եւ երկար ածիսներ դասանջվեցին, որդեսպի Առաջին ոսֆի կանգներ:

Ֆի զնով դաստանողների եւ Երևանյանցիներին դավադրաբար դավաճանելու մասին», - գրում է գրող եւ հրատարակախոս Զորի Բալայանը Առաջին հաշտասրջանի գրի առաջաբանում:

Ծակասագրի կամո՞ր 1992-ի ամռանը Առաջին հաշտասրջանը հայտնվում է Մոսկվայում: Այստեղ նրան մեծ փորձություն էր սղապվում՝ ամեն ինչ նորից սկսելու, ոսֆի կանգնելու, ինքնահաստատվելու, հմուտ գործարարի իր փորձը, սղառնոն ու գիտելիքները ի ցույց դնելու եւ հառողությունների հասնելու դժվարին փորձությունը, որի համար սֆնաջան ու ջանադիր տարիներ դասանջվեցին:

Եվ ահա կամային բարձր հասկանիչներով օժտված ու դրոշում մսֆի տեր եւս մեկ հայի փայլուն օրհնակ, թե ինչպես կարելի է հայրենիքից հեռու, օսար ափերում գործարարությամբ զբաղվել եւ հասնել աննախադեղ հառողությունների:

Այսօր արդեն Առաջին հաշտասրջանը ռուսաստանյան ճանաչված ու հեղինակավոր շրջանակներում հարգված եւ հայտնի անուն է, հառողակ թիզնետեմ, հասարակական գործիչ եւ բարերար: Ռուսաստանում աղող 100 հայտնի հայերի ցանկում նա վաղուց իր արժանի տեղն է զբաղեցրել վերին հորիզոնականում: Եվ մեծ արտի ու հոգու տեր մեր հայրենակիցը երբեք միայնակ չվայելեց իր հառողությունների դոշուները: Նա իր ծաղկուն թիզնետեմ Երբ իր հավալեց եւ աշխատանքներում մեքարվեց իր ընկերների, ծանոթների, համազյուղացիների:

փով բնակավայրերը հարկադրաբար լրան խաղաղ բնակչությունը՝ մի բեռնասար հագուս է ուղարկվել: Այդ ամենից գա՛ս՝ Արցախում նորոզվել եւ բարեկարգվել են բազմաթիվ ավտոմատարներ, կառուցվել է ծննդատուն, որդեսպի մանկան ճիչերով լցվի այդ կարեւորագույն հաստատությունը, Արցախ աշխարհում Երեւանում ծնունդներն ու Երեւան հայրենի եզերի:

«Հայաստան» համահայկական հիմնադրամից մեծ գումար փոխանցելուց գա՛ս, հայրը եւ երկու որդիները գումարային փոխանցումներ են կատարել նաեւ մարտական գործողությունների ժամանակ վիրավորված մարտիկների բուժման, ինչպես նաեւ ժամանակակից մարտական հանդերձանք ձեռք բերելու նղատակով:

Բարեգործություններն ու նվիրատվություններն ինքնապաշտպանական Առաջին հաշտասրջանի եւ նրա զավակների համար: Ասվածահաճո այդ գործունեությունը նրանք ամուն են սիրով, սրտի կանչով, առանց դասարարների, անուն են անաղմուկ եւ առանց ավելորդ թմբկահարումների:

Լինելով չափազանց դաստատական ընտանիք եւ աղբելով Ռուսաստանում, հայրը եւ որդիները չեն կարող անտարբեր մնալ Հայրենիքի մտահոգությունների նկատմամբ, ուստի մեստղես ակտիվ ու նախաձեռնող են հայրենի եզերի Երեւանում մախաձեռնություններում եւ ցանկանում են իրենց ներդրումն ունենալ Արցախը բարեկարգելու գործում:

ԼՂՀ զարգացման եւ կայացման գործում ներդրած ավանդի, ինչպես նաեւ բարեգործական գործունեության համար Առաջին հաշտասրջանը արժանացել է մի Երբ դաստիարակների, ինչպես Արցախի Հանրապետության նախագահ Բակո Սահակյանի, այնղես էլ բազմաթիվ կազմակերպությունների կողմից:

«Մենք չենք կարող ձեռքներ ծալած մստել այստեղ եւ վայելել մեր աշխատանքի դոշուները, քանի որ մեր արյան մեք կա մեր դաստիարակի խասագույն դասգանը՝ աշխարհի որ ծայրում էլ լինենք, չնոռանանք մեր ինքնության մասին, հայրենասնվեր գործերով, մեր նիս ու կացով բարձր դասենք հայի դասիվն աշխարհում», - ասում է Առաջին հաշտասրջանը:

Եվ եւս համոզված են, որ նրա կերղարն ամբողջացնելու համար վաղուց արդեն կենսակերղ դարձած այս մեկ նախադասությունն էլ բավական է:

25 տարի բեռում. կայացել է «Փարոս» կամերային երգչախմբի հոբելյանական համերգը

Մղեղհարյանի անվան օղերայի եւ բալետի թատրոնում կայացել է «Փարոս» կամերային երգչախմբի հոբելյանական համերգը: Իր տեսակի մեք եզակի՝ ներառական այս երգչախումբը, որի երգիչների մեք մասը հառնադասությունն ունեռող՝ այդ թվում սայլակավոր մարդիկ են, անցել է ստեղծագործական կայացման երկար ողի: Խումբը ստեղծվել է 25 տարի առաջ՝ Կարմիր Խաչի վերականգնողական կենտրոնում: Այն սահմանել է կարեւոր նղատակ. աղառնվել հոգեբանական նեաթիխսացիա՝ սայլակի օգնությամբ տեղաբարձվող անձանց համար: «Ունիսոն» հասարակական կազմակերղությանը կից գործող «Փարոս» արդեն հանրության մեք ճանաչման արժանացած երգչախումբ է:

«Երգչախմբի առաելությունն է ոչ միայն դասով ներկայացնել մեր մեակույթը, այլեւ լինելով ակտիվ, անկախ եւ արժանավայել կյանքի փարոս ու ջասագով՝ օրհնակ ծառայել Հայաստանում աղող հառնանդանությունն ունեռող անձանց: Այդ նղատակների իրացմանը մեքատես նղատակ են մեք առակցողները: Պատահական չէ, որ 2011թ.-ից սկսած, երբ երգչախմբի գլխավոր գործընկերոջ դերը սանձնեց Վիվա-Սել-ՄՍՍ-ը, «Փարոսը» գրանցել աննախադեղ ստեղծագործական աճ, դարձավ միջազգային հեղինակավոր մրցույթների դասիներն եւ նվաճեց բազմաթիվ դասգներ ու մեղալներ», - ասել է «Ունիսոն» ՀԿ եւ «Փարոս» կամերային երգչախմբի սնորհ Արմեն Ալավերդյանը:

«Կյանքը մարտահրավեր է. գեղեցիկ աղբելու, դժվարություններ հաղթահարելու, ստեղծելու, նղատակներ սահմանելու եւ դրանք իրականացնելու «Եղթա»: Այս բեռում ման սկզբունքով առաջնորդող մարդիկ են: Սրանք ոչ միայն չեն ընկրկել կյանքի բեռնում ստեղծված դժվարությունների առաջ, այլեւ օգել են խնդիրները հաղթահարելու յուրահասուկ միջոց՝ երաժեշտության լեզուն: Այն կամքը, որը տարիներ Երևանի հրետրոնում է երգչախմբի յուրահանչուր անղան, կյանքն իրաղես սիրող, ուժեղ մարդու մոտեցում է: Երգչախմբի 25-ամյա ձեռքբերումները կարեւոր են եւ հուսամ՝ Երևանական: Մեր գործընկերությունը Երևանակվելու է նաեւ հառող տարի», - ասել է Վիվա-Սել-ՄՍՍ-ի գլխավոր սնորհ Ռալֆ Յիրիկյանը:

«Փարոսը» թողարկել է 5 ձայներից, ելույթներով հանղես է եկել Հայաստանի, Արցախի եւ արտերկրի բեռներում (Լիբանան, Վրաստան, Մեք Բրիտանիա, Իսրայիլ, Ֆրանսիա, Ավստրիա, Սլովակիա, Լատվիա, Ռուսաստան):

Հոբելյանական համերգի կայացմանն առակցել են ՀՀ մեակույթի նախարարությունը եւ «Փարոս» հիմնադրամը: Ծրագրում ընդգրկվել են Ա.հաշտասրջանի, Ա.Վիվալդիի, Ջ.Վերդիի, Կ.Օրֆի եւ Ս.Ավետիսյանի ստեղծագործությունները: «Փարոս» երգչախմբի հեք ներկայացել են նաեւ Օղերայի եւ բալետի թատրոնի սիմֆոնիկ նվազախումբը եւ երգչախումբը, ինչպես նաեւ «Նարեկացի» նվազախումբը:

«Փարոս» կամերային երգչախմբի գլխավոր գործընկերը Վիվա-Սել-ՄՍՍ-ն է: Երգչախմբին մեակական առակցություն են ցուցաբերել նաեւ «Փարոս» հիմնադրամը, Զուլխանջյան - Շրտուկս ընտանիքը (ԱՄՆ) եւ Հայկական Կարմիր Խաչի «Գրացիա» միջազգային հեքնապաժային վերականգնողական կենտրոնը:

ԱՐԱՄ ՍԱՅԱՐՅԱԼ

Կենսրոնական Ասիան հեղինակավոր միջազգային վարկանիշային կանխատեսումներում

Քաղաքական վերլուծաբան

Միջազգային արժույթային հիմնադրամը հրատարակեց համաշխարհային ընտանիքային և առանձին աշխարհագրական տարածաշրջանների աճի նոր կանխատեսումը: Ընդհանուր համադասակարգում Կենսրոնական Ասիան դիտարկվում է ավելի քան հեռանկարային: Հիմնադրամի փորձագետների լավատեսությունը կենսրոնական տարածաշրջանի կառավարությանը մեծապես տալիս է խոշոր օնկայական խաղաղությունների սրանդրությունների փոփոխությանը: Կենսրոնական Ասիան, վերջապես, հաջողությամբ ազատագրվում է սարսափազդեցիկ անկանխատեսելի սարսափի կարգավիճակից: Եթե ավելի վաղ նորոգողները մեծամասամբ սիրահոծար գնում էին միայն Ղազախստան, ապա այժմ կարող են հաստատուն նաեւ մյուս հանրապետությունների հետ: Եվ դա ոչ առանց դաշնային Աստանայի օգնության: Ղազախստանին է առաջին բաժին հասնում Կենսրոնական Ասիայում արված բոլոր ներդրումների 70 տոկոսը, սակայն Հանրապետության իշխանությունները ազատություն չեն անում եւ հաճույքով գովազդում են հարեւանների իրենց գործընկերների աջոյն: Ղազախստանի միջոցով կան նրա փորձի հիման վրա Կենսրոնական Ասիայի երկրները կարող են հաստատուն եւ համաձայնագրեր են ստորագրում Եվրոպայի եւ Պարսից ծոցի ընկերությունների հետ: Ղազախստանն ինքն էլ հանդես է գալիս ներդրողի դերում ամբողջ տարածաշրջանի համար: Աստանան հովանավորում է օգնության եւ զարգացման ռազմավարության ծրագրեր Կենսրոնական Ասիայի երկրների համար: Չնայած, թվում էր, թե Ղազախստանին ղեկավարում է արդյոք բարձրագույն հարեւանների մրցունակությունը: Մոտիվներն ակնհայտ են՝ հարեւան երկրների մեծածախ կենսական կարգավիճակը, ինչպես կարծում են Ղազախստանում, երախտավորում է կայուն եւ կանխատեսելի իրավիճակ սահմաններին, ամբողջ տարածաշրջանի ճիշտ իմիջ համաշխարհային բիզնես-հասարակայնության աջակցում եւ, վերջապես, հաջող առեւտուր բարելավների հետ: Կենսրոնական Ասիայում ներքին առեւտրի ներուժն ահռելի է: Հաշվի առնելով ողջ հնգյակի արտահանման արդյունքների նմանակառույցը՝ կարելի է համոզված ասել, որ ցանկության դեպքում Ղազախստանը, Ուզբեկստանը, Ղրղզստանը, Տաջիկստանը եւ Թուրքմենստանը կարող էին միմյանց ադախովել ամենակարգից ամբողջ ադախովել սնունդամթերքով, էներգետիկայով, սեփականությամբ, սեփականությամբ: Այդ իմաստով այս տարածաշրջանը միանգամայն ինքնաբավ է:

Կենսրոնական Ասիայում ներքին առեւտրի ներուժն ահռելի է: Հաշվի առնելով ողջ հնգյակի արտահանման արդյունքների նմանակառույցը՝ կարելի է համոզված ասել, որ ցանկության դեպքում Ղազախստանը, Ուզբեկստանը, Ղրղզստանը, Տաջիկստանը եւ Թուրքմենստանը կարող էին միմյանց ադախովել ամենակարգից ամբողջ ադախովել սնունդամթերքով, էներգետիկայով, սեփականությամբ, սեփականությամբ: Այդ իմաստով այս տարածաշրջանը միանգամայն ինքնաբավ է:

Կենսրոնական Ասիայում ներքին առեւտրի ներուժն ահռելի է: Հաշվի առնելով ողջ հնգյակի արտահանման արդյունքների նմանակառույցը՝ կարելի է համոզված ասել, որ ցանկության դեպքում Ղազախստանը, Ուզբեկստանը, Ղրղզստանը, Տաջիկստանը եւ Թուրքմենստանը կարող էին միմյանց ադախովել ամենակարգից ամբողջ ադախովել սնունդամթերքով, էներգետիկայով, սեփականությամբ, սեփականությամբ: Այդ իմաստով այս տարածաշրջանը միանգամայն ինքնաբավ է:

Խոսելով Ղազախստանի ինտեգրացիոն նախաձեռնությունների մասին՝ կարելու է հասկանալ, որ հենց դրանք էլ դարձել են այն առաջ մղող ուժը, որը թույլ տվեց երկրների միջեւ համագործակցության կարգավորում եւ տարածաշրջանի իմիջի փոփոխություն: Այժմ Ղազախստանն, օգտվելով միջազգային բեմադրությունից իր սուղից հեղինակությունից, փորձում է սնտեսական կարգի հաստատել այժմ արդեն ամբողջ տարածաշրջանի եւ նրա նոր միավորված դերում մայրցամաքի այլ խաղաղությունների՝ Ռուսաստանի, Չինաստանի ու Եվրոպական Միության հետ: Նրանց հետ համագործակցությունը թույլ կտա Կենսրոնական Ասիային դառնալու աշխարհում խոշորագույն տարածաշրջանի «հաբ»-երից մեկը, որի միջոցով, միասնական երթուղով, առանց ուժացումների եւ անհարկի սուղույնների կարգավորում համաշխարհային ադախովելի հոսքերի զգալի մասը: Ղազախստանի փոխանցմանը Կենսրոնական Ասիայի երկրները ծրագրում են ստեղծել Շենգենյան գոտու իրենց այլընտրանքը եւ մտնել միասնական մուտքի արձանագրի՝ «Silc Visa»: Այդ գաղափարը ղեկավարում է որ էադախովել բարձրագույն զբոսաշրջությունից ստացվող եկամուտները ողջ տարածաշրջանում: Առայժմ նման արձանագրային որակից կայի ներդրման մասին համաձայնագիր դասրաս են ստորագրել միայն Ղազախստանն ու Ուզբեկստանը: Կենսրոնական Ասիայի մյուս ներկայացուցիչների հետ Աստանան եւ Տաշկենտը բանակցություններ են վարում: Չքոսաշրջությունը, հաշվի առնելով տարածաշրջանի բնակչությանը թաղանթային բազմազանությունը, հարուստ տարածությունը եւ երկրների եզակի ինքնատիպությունը, բոլոր նախադրյալներն ունի դառնալու կենսրոնական հնգյակի մեծագույն կենսական հասկանալի մեկը:

Ընդհանուր առմամբ, Կենսրոնական Ասիայի հեռանկարները բավական դրական են: Եվ Միջազգային արժույթային հիմնադրամի կանխատեսումները թվում են միանգամայն հիմնավորված: Դրանց իրականացման համար միայն կարելու է, որմեծագույն տարածաշրջանի երկրները աջակցեն ինտեգրացիոն եւ արտաքին բազմազանության մեջ շեղումները հարեւանների վրա: Ղազախստանն իր օրինակով արդեն ադախովել է, թե դա որքան ձեռնուս եւ հեռանկարային է: Այժմ, Ղազախստանի Հանրապետության, որմեծ մի հզոր լուրիչ մեծակցի ետեւից, ղեկավարում է առաջ ցարժվեց Կենսրոնական Ասիայի մյուս երկրները:

Ճավակցական

Դժբախտությունը երբեմն միայնակ չի գալիս. մեր երիտասարդ աշխատակիցներից Հովիկ Աֆյանը եւ Գեւորգ Գյուլունյանը օրերս կորցրեցին իրենց հարազատներին՝ Հովիկ Աֆյանը իր սիրելի հորը՝ Արսեն Աֆյանին, Գեւորգ Գյուլունյանը՝ իր Հայկանուս սասիկին: «Ազգ» ի խմբագրակազմը խորագրաց ցավակցություն է հայտնում իր երկու գործընկերներին եւ մաղթում երկնային մխիթարություն:

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ կենսրոնական բանկի համար «Կրիտիկոգրաֆիկ նույնականացման բանալի» նույնականացման միջոցի ձեռքբերման նպատակով գնանվան հարցում կազմակերպելու մասին

Հայաստանի Հանրապետության կենսրոնական բանկը կազմակերպում է գնանվան հարցում ՀՀ կենսրոնական բանկի համար «Կրիտիկոգրաֆիկ նույնականացման բանալի» նույնականացման միջոցի ձեռքբերելու նպատակով: Գնանվան հարցում կարող են մասնակցել Հայաստանի Հանրապետության եւ օտարերկրյա իրավաբանական եւ ֆիզիկական անձինք, որոնք բավարարում են սույն հայտարարությանը եւ հրավերով սահմանված որակավորման չափանիշներին եւ ունեն գնման թայմանագրով նախատեսված թարգմանությունների կատարման համար թախանջվող իրավունք, սեխնիկական եւ ֆինանսական միջոցներ: Գնանվան հարցում մասնակցել ցանկացող անձինք ղեկավարում են հետեւյալ թախանջներին՝ Մասնակիցը ղեկավարում է ունենա թայմանագրով նախատեսված թարգմանությունները կատարման համար հրավերով թախանջվող՝ 1) մասնագիտական գործունեության համադասարարություն թայմանագրով նախատեսված գործունեությանը. 2) մասնագիտական փորձառություն. 3) սեխնիկական միջոցներ. 4) ֆինանսական միջոցներ. 5) աշխատանքային ռեսուրսներ: Հայտերն անհրաժեշտ է ներկայացնել թղթային ձևով, Հայաստանի Հանրապետություն կենսրոնական բանկ՝ ֆ. Երեւան 0010, Վազգեն Սարգսյանի փողոց 6 հասցեով: Հայտերը ղեկավարում են ներկայացվեց հայտերն լեզվով: Մասնակիցները կարող են իրենց հայտերը ներկայացնել մինչեւ 2018թ. նոյեմբերի 16-ի ժամը 16:00 ,Հայաստանի Հանրապետության կենսրոնական բանկ՝ ֆ. Երեւան 0010, Վազգեն Սարգսյանի փողոց 6 հասցեով: Հայտերի բացման նիստը անց է կացվելու ՀՀ կենսրոնական բանկում՝ ֆ. Երեւան 0010, Վազգեն Սարգսյանի փողոց 6 հասցեով, 2018թ. նոյեմբերի 16-ի ժամը 16:00: Մրցութի արդյունքների ամփոփման նիստը հրավիրվում է 2018թ. նոյեմբերի 22-ին ժամը 16:00: Մրցութին մասնակցելու հրավերը հրատարակվում է Հայաստանի Հանրապետություն կենսրոնական բանկի ինտերնետային WEB կայքում (www.cba.am): Մրցութին մասնակցելու հրավերը, ինչպես նաեւ լրացուցիչ տեղեկություններ ստանալու համար ցանկացողները կարող են դիմել Հայաստանի Հանրապետության կենսրոնական բանկի Ներքին ծառայությունների վարչություն, հեռ. 59-28-02,59-28-02,59-28-05 ներքին՝ 18-02, 18-05, mail - galust.galstyan@cba.am:

Տասարակայնության հետ կապերի ծառայություն

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ կենսրոնական բանկի կարիքներն ադախովելու համար անվանագրային սարբե ձեռքբերելու նպատակով կազմակերպելու գնանվան հարցում կազմակերպելու մասին

Հայաստանի Հանրապետության կենսրոնական բանկը կազմակերպում է գնանվան հարցում ՀՀ կենսրոնական բանկի կարիքներն ադախովելու համար անվանագրային սարբե ձեռքբերելու նպատակով: Գնանվան հարցում կարող են մասնակցել Հայաստանի Հանրապետության եւ օտարերկրյա իրավաբանական եւ ֆիզիկական անձինք, որոնք բավարարում են սույն հայտարարությանը եւ հրավերով սահմանված որակավորման չափանիշներին եւ ունեն գնման թայմանագրով նախատեսված թարգմանությունների կատարման համար թախանջվող իրավունք, սեխնիկական եւ ֆինանսական միջոցներ: Գնանվան հարցում մասնակցել ցանկացող անձինք ղեկավարում են հետեւյալ թախանջներին՝ Մասնակիցը ղեկավարում է ունենա թայմանագրով նախատեսված թարգմանությունները կատարման համար հրավերով թախանջվող՝ 1) մասնագիտական գործունեության համադասարարություն թայմանագրով նախատեսված գործունեությանը. 2) մասնագիտական փորձառություն. 3) սեխնիկական միջոցներ. 4) ֆինանսական միջոցներ. 5) աշխատանքային ռեսուրսներ: Հայտերն անհրաժեշտ է ներկայացնել թղթային ձևով, Հայաստանի Հանրապետություն կենսրոնական բանկ՝ ֆ. Երեւան 0010, Վազգեն Սարգսյանի փողոց 6 հասցեով: Հայտերը ղեկավարում են ներկայացվեց հայտերն լեզվով: Մասնակիցները կարող են իրենց հայտերը ներկայացնել մինչեւ 2018թ. նոյեմբերի 16-ի ժամը 16:00 ,Հայաստանի Հանրապետության կենսրոնական բանկ՝ ֆ. Երեւան 0010, Վազգեն Սարգսյանի փողոց 6 հասցեով: Հայտերի բացման նիստը անց է կացվելու ՀՀ կենսրոնական բանկում՝ ֆ. Երեւան 0010, Վազգեն Սարգսյանի փողոց 6 հասցեով, 2018թ. նոյեմբերի 16-ի ժամը 16:00: Մրցութի արդյունքների ամփոփման նիստը հրավիրվում է 2018թ. նոյեմբերի 22-ին ժամը 16:00: Մրցութին մասնակցելու հրավերը հրատարակվում է Հայաստանի Հանրապետության կենսրոնական բանկի ինտերնետային WEB կայքում (www.cba.am): Մրցութին մասնակցելու հրավերը, ինչպես նաեւ լրացուցիչ տեղեկություններ ստանալու համար ցանկացողները կարող են դիմել Հայաստանի Հանրապետության կենսրոնական բանկի Ներքին ծառայությունների վարչություն, հեռ. 59-28-02,59-28-05 ներքին՝ 18-02, 18-05, mail - galust.galstyan@cba.am:

Տասարակայնության հետ կապերի ծառայություն

ԱՄՆ-ի և Սաուդյան Արաբիայի հարաբերություններում իրադարձությունների զարգացումը...

նկատմամբ, ներառյալ ամերիկյան զենք վաճառելու արգելիք: Սակայն ակնհայտ է, որ Սոմալի...

դարեցնել նավթի մատակարարումները, եթե ամերիկյան կողմը փորձի...

Աշխարհի կենդանաբանական այգիների դեկավար կազմը՝ Երեւանում.

Մեկնարկեց միջազգային Եռօրյա համաժողով

Հայաստանի 2800-ամյա մայրաքաղաքում սկսել է Բնարկվել կենդանաբանական այգիների դերի կարևորությունը...

Թրամփը աչք փակեց Եր-Ռիադի արարքի վրա

Պորժարքները որսկես ֆախաբանական ուղղորդիչներ

Տվյալ արձագանքը ակնբախտորեն դրսևորվում է սկանդալում, որը կապված է հոկտեմբերի 2-ին Սամբուրում Սաուդյան Արաբիայի գլխավոր...

Յի ուզում թուլացնել Սաուդյան Արաբիային, որը Մերձավոր Արևելքում Իրանին հակադրելու գլխավոր գործոնն է:

Հի ուզում թուլացնել Սաուդյան Արաբիային, որը Մերձավոր Արևելքում Իրանին հակադրելու գլխավոր գործոնն է:

Սաուդյան Արաբիան իր գլխավոր հյուրընկալությունում լրագրողի սպանության փաստը խոստովանեց միայն հոկտեմբերի 20-ին: Եր-Ռիադում հրատարակված վարկածի համաձայն, Ջամալ խաշոզին զոհվել է վեճի ժամանակ: Al Ekhabariya հեռուստատեսության հաղորդման համաձայն, Սաուդյան Արաբիայի գլխավոր դատախազը...

սանկեր, ռազմաճակատ, հակաօդային դաժարություն միջոցներ, ռադարներ, ռազմական կառույցների համակարգեր...

իլ ցույց են տալիս, որ Թրամփի մահմեդական աշխարհը գլխավորելու ընդունակ միակ ղեկավարն է: խաշոզի սպանությունը Մերձավոր Արևելքում փոխեց ուժերի դասավորությունը...

«iPhone XR» սմարթֆոնի նախապատվերի ընդունում

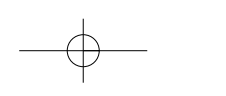
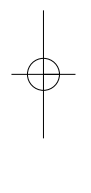
ՎիվաՍել-ՄՏՍ-ը սեղեկացնում է, որ ընկերության ստասարկման կենտրոններում նոր «iPhone XR» սմարթֆոնն արդեն հասանելի է նախադատվելի համար:

Սմարթֆոնի գինը 495,900 դրամ է 64ԳԲ համար, 528,900 դրամ՝ 128 ԳԲ համար և 595,900 դրամ՝ 256 ԳԲ համար:

Սաուդյան Արաբիայի ամերիկյան զենքի հսկայական ֆունդի կառուցումները փառաբանում են իր արտադրող ԱՄՆ-ում մոտ 450 հազար մեքենա...

Սաուդյան Արաբիայի ամերիկյան զենքի հսկայական ֆունդի կառուցումները փառաբանում են իր արտադրող ԱՄՆ-ում մոտ 450 հազար մեքենա...

Սաուդյան Արաբիայի ամերիկյան զենքի հսկայական ֆունդի կառուցումները փառաբանում են իր արտադրող ԱՄՆ-ում մոտ 450 հազար մեքենա...

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի 2019թ. կարիքներն ադապտելու համար տղազրական աշխատանքներ իրականացնող կազմակերպության ընտրության հրապարակային մրցույթի կազմակերպման մասին

Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկը հայտարարում է հրապարակային մրցույթ՝ կենտրոնական բանկի 2019թ. կարիքներն ադապտելու նպատակով տղազրական աշխատանքներ իրականացնող կազմակերպություն ընտրելու համար:

Մրցույթին կարող են մասնակցել այն անձինք (այսուհետ՝ Մասնակից), որոնք ունեն ԳԳ Զաղաքացիական օրենսգրքով սահմանված պարտավորությունների կատարման համար պահանջվող իրավունք, մասնագիտական որակավորում, սեփնիկական եւ ֆինանսական միջոցներ, նյութական եւ աշխատանքային ռեսուրսներ, մրցույթի հայտը ներկայացնելու պահին չունեն ժամկետանց պարտավորություններ՝ Հայաստանի Հանրապետության հարկային եւ սոցիալական ադապտացիայի վճարների գծով:

Մրցութային առաջարկությունները անհրաժեշտ է ներկայացնել Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ՝ ֆ. Երևան 0010, Վազգեն Սարգսյանի փողոց 6:

Մրցութային հայտերի ընդունման վերջին ժամկետն է 2018թ. դեկտեմբերի 06-ին ժամը 16:00:

Մրցույթի հայտերի բացման օրն ու ժամն է 2018թ. դեկտեմբերի 11-ին ժամը 16:00:

Մրցույթի արդյունքների ամփոփման նիստը հրավիրվում է 2018թ. դեկտեմբերի 18-ին ժամը 16:00:

Մրցույթին մասնակցելու հրավերը հրապարակված է Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի ինտերնետային WEB կայքում (www.cba.am): Մրցույթին մասնակցելու հրավերը, ինչ-որև նաև լրացուցիչ տեղեկություններ ստանալու համար ցանկացողները կարող են դիմել Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ՝ ներքին ծառայությունների վարչություն, հեռ. 59-28-02, 59-28-05 ներքին՝ 18-02, 18-05, mail - galust.galstyan@cba.am:

ՀՀ ԿԲ հասարակայնության հետ կապերի ծառայություն

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

2019թ. ընթացքում Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի շտաբի եւ շրջանային կենտրոնների ընթացիկ վերանորոգման աշխատանքների իրականացման նպատակով կազմակերպություն ընտրելու համար հրապարակային մրցույթի կազմակերպման մասին

Մրցույթն անց է կացվում 2019թ. ընթացքում Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի շտաբի եւ շրջանային կենտրոնների ընթացիկ վերանորոգման աշխատանքների իրականացման նպատակով կազմակերպություն ընտրելու համար:

Մրցույթին կարող են մասնակցել այն անձինք (այսուհետ՝ Մասնակից), որոնք ունեն ԳԳ Զաղաքացիական օրենսգրքով սահմանված պարտավորությունների կատարման համար պահանջվող իրավունք, մասնագիտական որակավորում, սեփնիկական եւ ֆինանսական միջոցներ, նյութական եւ աշխատանքային ռեսուրսներ:

Մրցութային առաջարկությունները անհրաժեշտ է ներկայացնել Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ՝ ֆ. Երևան 0010, Վազգեն Սարգսյանի փողոց 6:

Մրցութային հայտերի ընդունման վերջին ժամկետն է 2018թ. դեկտեմբերի 06-ը ժամը 16:00:

Մրցույթի հայտերի բացման օրն ու ժամն է 2018թ. դեկտեմբերի 11-ը ժամը 16:00:

Մրցույթի արդյունքների ամփոփման նիստը հրավիրվում է 2018թ. դեկտեմբերի 18-ին ժամը 16:00:

Մրցույթին մասնակցելու հրավերը հրապարակված է Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի ինտերնետային WEB կայքում (www.cba.am): Մրցույթին մասնակցելու հրավերը, ինչ-որև նաև լրացուցիչ տեղեկություններ ստանալու համար ցանկացողները կարող են դիմել Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ՝ Ներքին ծառայությունների վարչություն, հեռ. 59-28-02, 59-28-05 ներքին՝ 18-02, 18-05, mail - galust.galstyan@cba.am:

ՀՀ ԿԲ հասարակայնության հետ կապերի ծառայություն

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

2019թ. ընթացքում Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկում առկա օդորակիչ սարքերի վերանորոգում եւ ընթացիկ սպասարկում իրականացնող կազմակերպություն ընտրելու նպատակով հրապարակային մրցույթի կազմակերպման մասին

Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկը հայտարարում է հրապարակային մրցույթ՝ 2019թ.-ին Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկում առկա օդորակիչ սարքերի ընթացիկ սպասարկում եւ վերանորոգում իրականացնող կազմակերպություն ընտրելու համար:

Մրցույթին կարող են մասնակցել այն անձինք (այսուհետ՝ Մասնակից), որոնք ունեն ԳԳ Զաղաքացիական օրենսգրքով սահմանված պարտավորությունների կատարման համար պահանջվող իրավունք, մասնագիտական որակավորում, սեփնիկական եւ ֆինանսական միջոցներ, նյութական եւ աշխատանքային ռեսուրսներ:

Մրցութային առաջարկությունները անհրաժեշտ է ներկայացնել Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ՝ ֆ. Երևան 0010, Վազգեն Սարգսյանի փողոց 6:

Մրցութային հայտերի ընդունման վերջին ժամկետն է 2018թ. դեկտեմբերի 06-ին ժամը 16:00:

Մրցույթի հայտերի բացման օրն ու ժամն է 2018թ. դեկտեմբերի 11-ին ժամը 16:00:

Մրցույթի արդյունքների ամփոփման նիստը հրավիրվում է 2018թ. դեկտեմբերի 18-ին ժամը 16:00:

Մրցույթին մասնակցելու հրավերը հրապարակված է Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի ինտերնետային WEB կայքում (www.cba.am): Մրցույթին մասնակցելու հրավերը, ինչ-որև նաև լրացուցիչ տեղեկություններ ստանալու համար ցանկացողները կարող են դիմել Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ՝ Ներքին ծառայությունների վարչություն, հեռ. 59-28-02, 59-28-05 ներքին՝ 18-02, 18-05, mail - galust.galstyan@cba.am:

ՀՀ ԿԲ հասարակայնության հետ կապերի ծառայություն

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի կողմից 2019թ. ընթացքում համակարգչային, ցանցային եւ սողող, դասձեռնահանող եւ այլ սարքավորումների սպասարկման համար անհրաժեշտ թափուտներ եւ նյութեր ձեռք բերելու նպատակով կազմակերպության ընտրության հրապարակային մրցույթի կազմակերպման մասին

Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկը հայտարարում է հրապարակային մրցույթ՝ 2019թ.-ի ընթացքում Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի կողմից համակարգչային, ցանցային, սողող, դասձեռնահանող եւ այլ սարքավորումների սպասարկման համար անհրաժեշտ թափուտներ եւ նյութեր ձեռք բերելու նպատակով կազմակերպություն ընտրելու համար:

Մրցույթին կարող են մասնակցել այն անձինք (այսուհետ՝ Մասնակից), որոնք ունեն ԳԳ Զաղաքացիական օրենսգրքով սահմանված պարտավորությունների կատարման համար պահանջվող իրավունք, մասնագիտական որակավորում, սեփնիկական եւ ֆինանսական միջոցներ, նյութական եւ աշխատանքային ռեսուրսներ, որոնք մրցույթի հայտը ներկայացնելու պահին չունեն ժամկետանց պարտավորություններ՝ Հայաստանի Հանրապետության հարկային եւ սոցիալական ադապտացիայի վճարների գծով:

Մրցութային առաջարկությունները անհրաժեշտ է ներկայացնել Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ՝ ֆ. Երևան 0010, Վազգեն Սարգսյանի փողոց 6:

Մրցութային հայտերի ընդունման վերջին ժամկետն է 2018թ. դեկտեմբերի 06-ը ժամը 16:00:

Մրցույթի հայտերի բացման օրն ու ժամն է 2018թ. դեկտեմբերի 11-ը ժամը 16:00:

Մրցույթի արդյունքների ամփոփման նիստը հրավիրվում է 2018թ. դեկտեմբերի 18-ին ժամը 16:00:

Մրցույթին մասնակցելու հրավերը հրապարակված է Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի ինտերնետային WEB կայքում (www.cba.am): Մրցույթին մասնակցելու հրավերը, ինչ-որև նաև լրացուցիչ տեղեկություններ ստանալու համար ցանկացողները կարող են դիմել Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ՝ Ներքին ծառայությունների վարչություն, հեռ. (010)59-28-02, 59-28-05 ներքին՝ 18-02, 18-05, mail - galust.galstyan@cba.am:

ՀՀ ԿԲ հասարակայնության հետ կապերի ծառայություն

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ կենտրոնական բանկում ճեսահսկման համակարգ ներդնելու նպատակով կազմակերպության ընտրության բաց մրցույթի նախատրակավորման գործընթաց կազմակերպելու մասին

Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկը իրականացնում է երկու փուլով բաց մրցույթ ՀՀ կենտրոնական բանկում ճեսահսկման համակարգ ներդնելու նպատակով կազմակերպություն ընտրելու նպատակով:

Նախատրակավորման գործընթացին կարող են մասնակցել Հայաստանի Հանրապետության եւ օտարերկրյա իրավաբանական եւ ֆիզիկական անձինք, որոնք բավարարում են սույն հայտարարության մեջ ներկայացված սահմանված որակավորման չափանիշներին եւ ունեն գնման թայմանագրով նախատրակավորման կատարման համար պահանջվող իրավունք, սեփնիկական եւ ֆինանսական միջոցներ:

Նախատրակավորման գործընթացին մասնակցելու ցանկացող անձինք մեք է բավարարեն հետևյալ պահանջներին՝

- 1) մասնագիտական գործունեության համապատասխանությունը թայմանագրով նախատրակավորման կատարման համար հրավերով պահանջվող՝
- 2) մասնագիտական փորձառություն.
- 3) սեփնիկական միջոցներ.
- 4) ֆինանսական միջոցներ.
- 5) աշխատանքային ռեսուրսներ:

Հայտերն անհրաժեշտ է ներկայացնել թղթային ձևով, Հայաստանի Հանրապետություն կենտրոնական բանկ՝ ֆ. Երևան 0010, Վազգեն Սարգսյանի փողոց 6 հասցեով:

Հայտերը մեք է ներկայացվեն հայտերն լեզվով:

Մասնակիցները կարող են իրենց հայտերը ներկայացնել մինչև 2018թ. նոյեմբերի 16-ի ժամը 16:00 «Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ» ֆ. Երևան 0010, Վազգեն Սարգսյանի փողոց 6 հասցեով:

Հայտերի բացման նիստը անց է կացվելու ՀՀ կենտրոնական բանկում՝ ֆ. Երևան 0010, Վազգեն Սարգսյանի փողոց 6 հասցեով, 2018թ. նոյեմբերի 16-ի ժամը 16:00:

Նախատրակավորման գործընթացի արդյունքների ամփոփման նիստը հրավիրվում է 2018թ. նոյեմբերի 22-ին ժամը 16:00:

Նախատրակավորման գործընթացին մասնակցելու հրավերը հրապարակված է Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի ինտերնետային WEB կայքում (www.cba.am): Նախատրակավորման գործընթացին մասնակցելու հրավերը, ինչ-որև նաև լրացուցիչ տեղեկություններ ստանալու համար ցանկացողները կարող են դիմել Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի Ներքին ծառայությունների վարչություն, հեռ. 59-28-02, 59-28-05 ներքին՝ 18-02, 18-05, mail - galust.galstyan@cba.am:

Հասարակայնության հետ կապերի ծառայություն

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ կենտրոնական բանկի Դիլիջանի բնակելի համալիրի ավտոկայանատեղերի համար հորեռառնակա ավտոմեք համակարգ ձեռքբերելու նպատակով կազմակերպություն ընտրելու համար երկու փուլով բաց մրցույթի նախատրակավորման գործընթացի կազմակերպման մասին

Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկը իրականացնում է երկու փուլով բաց մրցույթ Դիլիջանի բնակելի համալիրի ավտոկայանատեղերի համար հորեռառնակա ավտոմեք համակարգ ձեռքբերելու նպատակով:

Նախատրակավորման գործընթացին կարող են մասնակցել Հայաստանի Հանրապետության եւ օտարերկրյա իրավաբանական եւ ֆիզիկական անձինք, որոնք բավարարում են սույն հայտարարության մեջ ներկայացված սահմանված որակավորման չափանիշներին եւ ունեն գնման թայմանագրով նախատրակավորման կատարման համար պահանջվող իրավունք, սեփնիկական եւ ֆինանսական միջոցներ:

Նախատրակավորման գործընթացին մասնակցելու ցանկացող անձինք մեք է բավարարեն հետևյալ պահանջներին՝

- 1) մասնագիտական գործունեության համապատասխանությունը թայմանագրով նախատրակավորման կատարման համար հրավերով պահանջվող՝
- 2) մասնագիտական փորձառություն.
- 3) սեփնիկական միջոցներ.
- 4) ֆինանսական միջոցներ.
- 5) աշխատանքային ռեսուրսներ:

Հայտերն անհրաժեշտ է ներկայացնել թղթային ձևով, Հայաստանի Հանրապետություն կենտրոնական բանկ՝ ֆ. Երևան 0010, Վազգեն Սարգսյանի փողոց 6 հասցեով:

Հայտերը մեք է ներկայացվեն հայտերն լեզվով: Մասնակիցները կարող են իրենց հայտերը ներկայացնել մինչև 2018թ. նոյեմբերի 16-ի ժամը 16:00 «Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ» ֆ. Երևան 0010, Վազգեն Սարգսյանի փողոց 6 հասցեով:

Հայտերի բացման նիստը անց է կացվելու ՀՀ կենտրոնական բանկում՝ ֆ. Երևան 0010, Վազգեն Սարգսյանի փողոց 6 հասցեով, 2018թ. նոյեմբերի 16-ի ժամը 16:00:

Նախատրակավորման գործընթացի արդյունքների ամփոփման նիստը հրավիրվում է 2018թ. նոյեմբերի 22-ին ժամը 16:00: Նախատրակավորման գործընթացին մասնակցելու հրավերը հրապարակված է Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի ինտերնետային WEB կայքում (www.cba.am): Նախատրակավորման գործընթացին մասնակցելու հրավերը, ինչ-որև նաև լրացուցիչ տեղեկություններ ստանալու համար ցանկացողները կարող են դիմել Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի Ներքին ծառայությունների վարչություն, հեռ. 59-28-02, 59-28-05 ներքին՝ 18-02, 18-05, mail - galust.galstyan@cba.am:

Հասարակայնության հետ կապերի ծառայություն

«ԱԶԳ» ԸՆԲԱՍԹԱԹԵՐԹ

Հրատարակության իտ սարի
Հիմնադիր եւ հրատարակող «ԱԶԳ ՕՐԱՓԵՐԹ» ՍՊԸ
Երևան 0010, Հանրապետության 47
e-mail: azg@azg.am, azgdaily@gmail.com
www.azg.am

Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈՒԲ ԱՆԻՏԻԵՄԻԱՆ հեռ. 060 271117
Հավակալատիրոջ (զովազդ) հեռ. 582960,
060 271112
Համակարգչ. ծառայություն հեռ. 060 271115
ԸՆԹՐՈՒՄԻ ԼՐԱԽԱՆՈՒ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆ
հեռ. 060 271114, 010 529353
Համակարգչային ծառայություն՝ «Ազգ» թերթի

Ազգային Կուրս

Թիվ 41(401)
2 ՆՈՅԵՄԲԵՐ
2018

Անձնական վիշտով՝ Շանթ Ալեքսեյան Ակադիայի մասին

ՌՎ կը ճանչնար արուեսագէտ Շանթ Ալեքսեյանը, որուն գործերը այսօր կը զարդարեն սրահները Ռուսիայի Սմոլնոյի ինստիտուտին, Պրիբից Միգիլովսկի եւ արուեստի այլ սաճարներուն: ՌՎ կը ճանչնայ այս խորհրդաւոր մարդը, որ կը խուսափէր փառքի լուսադաշտներէն, հարստութեան կախարդանքներէն ու մարդոց չարութիւններէն:

Քիչերու կը բացուէր ան, սարսփնակ ըլլալու չափ հեռու կը մնար ընկերութենէն եւ ինքն իրեն համար ստեղծած էր արուեստի ու փիլիսոփայութեան աշխարհ մը ու կ'աղբեր անոր մէջ, չուզելով խանգարել ոեւէ մէկուն կեանքը եւ խանգարուիլ ոեւէ մէկուն կողմէ:

Սակայն, սարսփնակ կերպով ան մաս կազմած էր մեր ընթացիկին, փոքր տարիքէն, Գաիիի Գալուստեան վարժարանի մէջ արուեստի աշակերտ դարձած ըլլալով սիկնոզս՝ Նորա Իփեֆեան-Ազատեանին: Տարիներու ընթացքին այդ մտերմութիւնը այնքան զարգացած էր, որ ան գրեթէ երկուրեակ որդին դարձած էր կնոջ՝ իր հարազատ զակին, արուեսագէտ ժողովրդագրագետին հետ: Գալուստեանէն ետք աշակերտած էր Նորային, անոր անձնական արուեստի սփիւտիւնը մէջ եւ ապա անոր անմիջական խնամքով իր արուեստի ուսումը ամբողջացուցած էր Մոնթրէալի ու Փարիզի արուեստի դպրոցներուն մէջ:

Արուեսագէտ մըն էր ան՝ բազմաթիւ կողմերով՝ փիլիսոփայ մըն էր՝ ինքնուրու կերպով, հայրենասէր մըն էր՝ արտառոց սուրբգրեցիկներով:

Իր արուեստի ուսումը ամբողջացուցած ըլլալով Արեւմտեանի մէջ՝ կը հասար, թէ արուեստի ակունքը Արեւելի մէջ էր: Առաջին անգամ որ իր արուեստի գործերը հրատարակի վրայ արժէք մը ունեցան, ան մեկնեցաւ Յնդկաստան՝ դուրսստանական արուեստը, ճարտարապետութիւնը, կրօնը եւ կեանքի փիլիսոփայութիւնը մօտէն ճանչնալու: Փիլասո ուսումնասիրեց արիփկեան մախնականութիւնը հասկնալու համար, թէ որքան Արեւմտեանի ճարտարապետականացումը հեռացուցած էր մարդը իր մախնականութեան էութենէն: Իր համարձակ ձեւագրեցումները մարդոց՝ կարծէ՛ք ծնունդն են այդ հակազդեցութիւններուն:

Շակալ կ'աղբեր դիցաբանական աշխարհի մը մէջ: Երբ Փարիզի ճարտարապետական օփերային առաստաղը նկարագարեց դիցաբանական ու սուրբ գրական խորհրդադասկերներով՝ իր հոգեկան աշխարհի հակասութեան ցուցումը դրոշմեց այնպէս:

Շանթը, իր հերթին, մնան ուղի մը բացած էր: Գնաց միջերկր Պոլսաւ՝ իսլամական արուեստի ակունքներուն ծանօթանալու, Սուֆի ասուածաբանութեան գործնական արտադրութիւնները տեսնելու: Ամբողջ էութեամբ ներծած ըլլալով հանդերձ Արեւմտեանի արուեստը՝ իրեն համար ընտելեց օտար զարտուղի եւ իւրօրինակ արուեստի ճանապարհ մը՝ ինքն եզրիցական փառաւորական աշխարհը բերաւ դէպի 20րդ դար, բայց աւելին՝ եզրիցական եւ արաբական ֆոլկլորը բարձրացուց միջազգային մակարդակի: Եւ այսօր Արեւմտեանը զինք աւելի հարազատէր կը ճանչնայ ու կը գնահատէ, քան Եզրիցաւոր, որ ծնունդ տուած էր Շանթին եւ անոր արուեստին:

Նորա Ազատեան, Զրոյրթ Ռիփի սկզբունքներով (Education through art) յասուկ դասաւանդութիւններ

Ինքնանկար

ստեղծած էր իր դասօժանակարած հայկական վարժարաններէն մերս: Շանթ, առաւելաբար այդ դասընթացներու ազդեցութեամբ խորացուցած էր իր գիտութիւնը հայոց դաստիարակման մասին եւ զօրացուցած էր հայրենասիրութիւնը: Հայաստանը գրաւուած մը ունէր իրեն: Եւ անմիջապէս որ ձեռք ձգեց նիւթական որոշ աղանակներ, գնաց Հայաստան եւ յարկաբաժին մը գնեց՝ մօտէն զգալու հայրենի իրականութիւնը: Խառն օրեր էին անկայնութենէն ետք, հայկական ու մարդկային յարաբերութիւնները սարսփնակ ընթացքի մէջ էին: Չէր լուծուած երբեք, որ երկրաւարժի համար հանգանակուած գումարները կրնայ հայ մախարար մը գրողանել եւ փախուստ տալ երկրէն՝ հայու այլանդակութեան ասփճանը անհամեմատ մակարդակի հասած էր:

Օր մըն ալ մամակ մը գրեց իր հին ուսուցչուհիին ըսելով՝ «Տիկին Նորա, դուք սուս խօսեցաք մեզի. խաբեցիք մեր սերունդը: Այն Հայաստանը, որ ներկայացուցիք մեզի՝ միայն Ձեր հոգիին մէջ գոյութիւն ունի: Այստեղ այդպիսի Հայաստան չկայ»: Ահաւոր էր հակասութիւնը, յուսախաբութիւնը: Տարիներով իտալական Հայաստանով սնուցուած էր եւ այդ կը զսնուէր դառն եւ հեզմական իրականութեան մը հանդէպ: Հայաստանի մէջ չուզեց մօտեցնալ դաստիարակման օրհանգիստը, նոյնիսկ արուեստի աշխարհէն մերս: Իր կարող համես մարդոց հետ էր, իր հարեաններուն, դարձ ու փիլիսոփայ հայերու հետ:

Կարող մըն ունէր միայն նկարիչ Յակոբ Յակոբեանի ընթացիկին հետ, որուն դուստրը՝ Նորա Յակոբեանը, Գաիիի իր դասընկերուիին էր:

Շանթը չէր հալածուած ընկերութենէն, բայց կ'աղբեր հալածելի մը կեանքով եւ կ'օգնէր հալածելուներուն, առանց որ ինքն եւ Աստուած իմանան իր առաջածեղծութեան մասին, երբ ինքն կ'աղբեր չափազանց համես կեանքով:

Օր մըն դիտեց այնպիսի միտքներ, Գուրգեն Մահարիի այրիին: «Այստեղ լաւ չեն մայր այս կնոջ», կ'ըսէր եւ դարբերաբար կ'այցելէր անոր: Այդ օրուան մեր այցելութեան ընթացքին չկրցաւ զարգանալ ծարաւ դրամներու սրցակը վրիպեցնել իմ հա-

յեացքէն, երբ կը սահեցնէր սիկն Մահարիի ափին մէջ:

Մարդասեղ ըլլալու չափ հեռու էր ընկերութենէն, սակայն հարազատ էր մեր ընթացիկին: Երբ կ'այցելէր մեզի՝ մեր հանդիպումները՝ խօսքի, խոհի, երաժշտութեան եւ արուեստի խախտմաններ կը դառնային: Երիտասարդ տարիքին կը մնար մեր մօտ ամիսներով՝ դաստիարակելու իր ցուցահանդէսներուն:

Ամէն անգամ մեր տուն գալուն՝ իր նուէրը արուեստի նորութիւն մը կ'ըլլար: Առաջին անգամ ինքն էր որ մեզի ծանօթացուց Քարլ Օրֆը իր «Քարմինա Պուրանա» ստեղծագործութեամբ: Արդարեւ, երգահանը ինքն էա սիրահարած էր իր գործին, այնքան մը որ այդ յորինումէն ետք անստանալով իր հին գործերը:

Ուրիշ այցելութեան մը՝ ծանօթացուց Փենսիլվանիայի «Պասարազը»՝ լեհական եւ սլաւոնական հոգեւոր երաժշտութեան արդիականացման մէկ նմուշը: Այն աստիճանի վրայ իմացած Փենսիլվանիայի հայկական արմատներուն մասին, որոնցմով հոգաւ երաժիշտը: Շանթը որսի շունի հոսառութիւնը ունէր՝ թափուած գանձեր տեղեկու արուեստի աշխարհէն:

Վերջին երեք տարիներուն, երբ անբուժելի հիւանդութիւնը հարուածած էր զինքն եւ մարմինը հետզհետէ սկսած էր սկաւառակալ, կը հեռանային իր ուսուցչուհիին, իր «որդեգիր» մօրը, «աւետելու» համար որ իր առողջութիւնը բարելաւուելու վրայ է, եւ կ'ըսէր, թէ կրկին դիտեց այնպիսի միտքներ: Հեռախօսային այդ զրոյցները, Գաիիիին Տիթրոյթ, երբեմն կը տեսնէր ժամեր, ու Շանթը կը կարդար հասուածներ խորհրդադաս բանաստեղծ Պոլսէրի փերթուածներէն, զորս այնքան կը սիրէ Նորան:

Շանթին մահը շանթի մէկ հարուածեց Նորան: «Հաղալ միտքի առողջամար ու մեր մօտ զար, ի՞նչ եղաւ»:

Յանկարծ կը հեռանային Նորա Արմանին, միտքարելու համար: «Այ կնիկ, ի՞նչ կու լաս: Շանթը կորուսած ընթացիկէ մը կու գար, գրեթէ «որբ», առիթ, կերտեցիր, նետեցիր արուեստի բարձրագոյն հրատարակ. այսօր ալ դրկեցիր դէպի յաւերժութիւն: Շանթը անմահ է»:

Ի՞նչ կը մնայ ըսել: Հանգիստ իր փախստական հոգիին:

ԵՐՈՒՆԻՆԻ ԱԶԱՏԵԱՆ
Տիթրոյթ

Նաիր ՅԱՆ

Քեզ համար, Ազնավուր

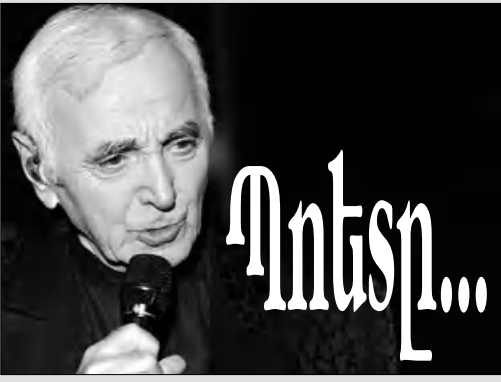
Շառլ Ազնավուրը քանի անգամ եկաւ Հայաստան, խելի գլխին մի համեղ, մի հիշարժան երեկոյ աղբիւր էլ չհաջողվեց կազմակերպել: Կազմակերպվեցին, բայց ի՞նչ որակի: Մասնաւոր դաւանող օթակիցներով ամբողջովին արժանապար ժողովում էր ու ձեռքով անում՝ իբր օտար ու շոտլանդացի էր իրեն նմանակ երեկոյնի համար, բայց հանդիսաստեղ հասկանում էր՝ այն, ինչ ցուցադրում էր բեմից, անգամ մի միջին դասի արվեստագետ արժանի չէ, էլ ուր մնաց՝ Շառլ Ազնավուրին: Հասկացողները օրնափոխ սեղան, ասանները կոճակներով հեռանում էին՝ արժանապարհական զգացումը վիճակով թէ իրենց, թէ Շառլի փոխարեն:

Երանի Ազնավուրը տեսնէր, որ Երեւանում վերջապէս իրեն արժանի համեղ է կազմակերպվել՝ անմիջական, առանց դաժանի, առանց ֆոնոգրամայի, առանց մեծ նվագախմբի, առանց հայ շոտլանդացի «մեզաաստեղի»: Նման համեղագային երեկո՝ հենկած բացառապէս սեղի ուժերի վրայ, վերջին տարիներին չէր եղել: Օղբերայի եւ բալետի ազգային ակադեմիական թատրոնում երկու օր՝ հոկտեմբերի 29-30-ին, անշուշտ էր: Դաւանող ուղղակի ցնծում էր, ակնկոծվում բեմից հորդող ուրակալ երաժշտության, երգերի որոճեփոնակ կասարումների էներգիայից:

«Քեզ համար, Ազնավուր» խորագրով համեղը կազմակերպել էր մշակույթի նախարարությունը: Երեկոն անց կացնելու ամբողջ դասախանաս-

վությունը երիտասարդ արտիստ Հայկ Պետրոսյանի ունեւին էր: Նա արժանապարհակորեն իրականացրեց այդ դասախորհրդանոցը, որովհետեւ փառաբանական է Ազնավուրի արվեստին, ազնավուրյան միջավայրին, նրա կյանքին: Այստեղ, անուշտ մեծ դեր ունէր, որ Հայկը Վարդան Պետրոսյանի որդին է ու մեծացել է ազնավուրյան միջավայրում: Հանդիսավարի, երգչի նրա հմտությունների հիմնում, իհարկե, բարձր ինտելեկտը, գիտելիքները, իմացությունների հարուստ դասարան է եւ հանդիսաստեղի հետ հարաբերվելու անմիջականությունը: Այս հմտությունները որդուն անցել են հորից: Հանդիսաստեղ վերջապէս բեմում տեսավ նոր դեմքերի, լսեց նոր անուններ, որոնք մինչ այժմ սովորում էին, քանի որ ունեւին օրնափոխ «մեզաաստեղ», որոնք 10-20 տարի ցարունակ անցնում են եղել՝ Եկրաններին ու ժեստական համեղագրերին, կորողորակ միջոցառումներին ու հոբելյանական երեկոյններին, փարգաբանութեան ու մեծարժան երեկոյններին: Նրանք երգում էին ամեն ինչ՝ Սայաթ-Նովա, Մայլի Ջեֆուն, Ալ Ջերո, գուսան Շերան, Կոմիտաս, ծանր ռոֆ, 6/8, Ազնավուր: Այս համեղագրին նրանք չկային: Նրանց փոխարեն Ազնավուրի հիթային երգերը կասարում էին հանրությանն անհայտ կամ փչեց հայտնի երգիչ-երգչուհիներ, կասարում էին՝ այդ երգերի խոհափիլիսոփայական իմաստը հասկանալով, Ազնավուրի զգացածը վերագալով, Ազնավուրի արտածը վերադարձնելով:

Նա մեզ սովորեցրեց, թե ինչպիսի մղձձ է լինի իսկական ֆրանսիացին, իսկական հայը, իսկական մարդը: Նա մեզ սովորեցրեց, թե ինչպիսի մղձձ է ամրել, որդեսպի այն մեկ-երկու ժամը, որը կոչվում է «Չափածո արարողություն»:

Շառլ Ազնավուրի վերջին ժամերն անցան Փարիզի կենտրոնում, Նապոլեոնի նվիրյալ զինվորների Չափանդանների սանը: Անդամալույծ սերժանտների և կորմեների սանը, որոնք երկրորդամ էին Նապոլեոն Բոնապարտին, արդարև **Երան**, անունն անգամ չհայտնվեց: Այսօր էլ, զորավարն իր զինակիցների հետ է, այստեղ էլ, ուր ամփոփված է նրան աճյունը, դասվող վերջին տուրի են արժանանում հայրենիքի բարձրագույն ծառայություն մատուցած բանակայինները:

Ինքը՝ Բոնապարտը, հայրենիքին ծառայեց Ֆրանսիական մեծ հեղափոխության սարիներին: Հեղափոխությունն ու ժողովուրդն էլ նրան ճանաչեցին որպես ազգային հերոս:

Հերոսները, սակայն, այն ժամանակ ծնվում էին ոչ միայն մարտի դաշտում կամ բարիկադներում: Այդ օրերի հերոս դարձավ նաև հեղափոխության երգիչը՝ Պիեռ ժան Բերանժեն: Նա ինքն իրեն անվանում էր **Կանտոնյե**՝ երգասան, և Բերանժեն էր, որը ֆրանսիական ավանդական երգը՝ Կանտոնյե, ընթերցվող որդես իր ֆարձառության արտահայտչաձև է, հասցրեց կասարելության: Սերը, բոհեման, կյանքը գովերգող Բերանժեի ֆարձառությունը կտրուկ կերպով փոխվեց Ռեսավրացիայից հետո՝ երբ նրա մարտունակ հունորն ուղղվեց կրկին գահակալության եկած միապետի և նրա սղասավորների դեմ: Պոեզի կանգնեց Նապոլեոնի կողմին, դարձավ նրա երգիչը: Չորսվարի՝ որը կարող էր դիմակայել ժողովրդին հուսալիության հասցած Բուրբոններին: Բերանժեի այդ օրերի Կանտոնյե ֆաշայերում էր մարդկանց, նրանք գալիս էին լսելու հերոսի մասին, **Երան** մասին:

Շառլ Ազնավուրն ամրեց բոլորովին այլ ժամանակներում, սակայն նույն Կանտոնյեն էր. գովերգում էր սերը, բոհեման, կյանքը: Երկուսի համար էլ՝ հայրենիքից թանկ ուրիշ ոչինչ չկար: Ժան Պիեռ Բերանժեն իր վերջին երգում, դիմելով ժառանգի Ֆրանսիային, ասում է. «Մա յր իմ սիրասուն, ների»:

Այդպիսին են դոկտերները. նրանք հայրենիքը սիրում են ինչպես մորը, և, դիմելով որդեկորույս Աստվածամորը, երգելով արդարև՝ գավակներին կորցրած հայրենիքի համար: Սիրում են կնոջը՝ հավերժական սիրով, և, որպես սիրո բարձրագույն արտահայտություն, երկյուղածությամբ ասում **She...**

Պոեզի միջոցով դասնություն հորձանուսում է, ժողովրդի կողմին: Աղետի օրերին, Ազնավուրն իր իսկ ներկայությամբ, իր երգով, ամոքեց մարդկանց հոգիները: Դարձավ Հայաստանի դեղաբույս, որովհետև դա նրա առաջնությունն էր, որովհետև նա դասավանդեցին էր ժողովրդի համար: Ազնավուրը, երկրային կյանքի ավարտին անգամ, կարողացավ իր կամքը թելադրել դասնության ընթացքին: Շառլ Ազնավուրի աճյունի առջև խոնարհվեցին երկու երկրների դեպի հարևանները, հնչեցին «Մարտիկներ» ու Հայաստանի օրհներգը: Իր երգչին, ցեղասպանությունից այստեղ աղասան գտած հային, հրաժեշտ տալով որդես երկրին գերագույն ծառայություն մատուցած զինվորականի, Ֆրանսիան, ճանաչելուց բացի, դասադասեց Հայոց ցեղասպանությունը: Այսուհետ, մյուս երկրները, իրենց կարծիքներից և վերաբերմունքից անկախ, չեն կարող անեսել այդ փաստը:

Ուրեմն, Եվրոպայում և Ֆրանսիայի մեծ դոկտերներ և հեղափոխության երկրին, Եվրոպայում և Ֆրանսիայում Աստուծո, որ դարձեց Շառլ Ազնավուրի ներկայությունը, և, ընդունելով նրա ներկայությունը նորովի, ասել. «Այդպիսին են դոկտերները. գալիս են ճիշտ ժամանակին, ամրում ժողովրդի ճակատագրով, իսկ հեռանալիս՝ ասում. «Ների»...»

ԱՆՏԻՍ ԳՅՈՒՄ

Ընարիկ ԱՎԱԳՅԱՆ

Պատանակման գիտությունների թեկնածու ՀՀ ԳԱԱ Պատանակման ինստիտուտի առաջատար գիտաբան

ՀՀ ԳԱԱ ինժեներական 75-ամյա հոբելյանական միջոցառումների շարքը նշանակալից էր «Բալթիկայից մինչև Սեյն Ժովը. Հայերը մշակութային, սննդային և ֆառաֆական գործընթացներում» թեմայով հայագիտական միջազգային գիտաժողովով, որը տեղի ունեցավ 2018 թ. հոկտեմբերի 15-18-ին Երևանում:

Գիտաժողովի կազմակերպիչը Հայագիտական հետազոտությունների զարգացման և աջակցության «ԱՆԻՎ» ինժեներական էր (գլխավոր տնօրեն՝ Արմեն Խեչոյան, Կազմակերպիչ հանձնաժողովի նախագահ): Սա Հայագիտական հետազոտությունների զարգացման և աջակցության «ԱՆԻՎ» ինժեներամի կազմակերպած միջազգային ընդգրկման չորրորդ խոսքի գիտաժողովն էր:

ազգագրագետ, թանգարանագետ, աղբյուրագետ, բանագետ, փիլիսոփա, սոցիոլոգ, արվեստագետ, մշակութաբան, ֆառագետ, միջազգայնագետ, սննդագետ և այլն), ինչը թույլ տվեց հայ համայնքների դասնությունը դիտարկել նաև միջառարկայական սեսանկյունից: Ելույթ ունեցողները, հանդես գալով տեղի լեզուներով (հայերեն, ռուսերեն, անգլերեն), ներկայացրին հայ և օտար ժողովուրդների միջև դասնական, էթնոկալմամբանական, գիտնականության, ռազմական, միջազգային և այլ առնչությունների, փոխհարաբերությունների և համագործակցության վերաբերյալ դասնագիտական, աղբյուրագիտական, սփյուռնագիտական և հարակից այլ թեմաներ՝ ներառելով ժամանակագրական սարքեր ցրափուլեր (անցյալից մինչև ներկա, այդ թվում նաև՝ խորհրդային և հետխորհրդային ժամանակաշրջաններ):

Գիտաժողովի հանդիսավոր բացուցող տեղի ունցավ Երևանի Մ. Մառնի

տնի տնօրեն ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս, դ.գ.դ., դոկտոր **Անոս Մելիքյան**, Յազնույան համալսարանի Մշակույթի դասնության և դասնական կրթության ամբիոնի վարիչ, դոկտոր **Կիչոսի Յան Ասողկյան**, Բելառուսի Պետական համալսարանի Պատանակման ֆակուլտետի Կրթական նորարարությունների և միջազգային համագործակցության գծով դեկանի Տեղակալ, դ. գ. թ., դոկտոր **Անդրեյ Պրոխորով**, ՌԴ մշակույթի նախարարության Արվեստագիտության դեկանի ինստիտուտի գիտաբանական հարցերի գծով փոխտնօրեն, արվ. դ.գ. **Արմեն Ղազարյան**:

Լիազուրմար միտում զեկուցումներով հանդես եկան ճանաչված գիտնականներ՝ «Փարիզ 1» համալսարանի դոկտոր, դ.գ.դ. **Կլոդ Սուրաֆյանը**, դոկտոր Կիչոսի Յան Ասողկյան, արվ. դ. գ. Արմեն Ղազարյանը, Տրես դե Ֆերերոյի համալսարանի դոկտոր, փիլիսոփայության դոկտոր **Նելիդա Ելենա Բուլուրջյանը**:

ՆԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԸՆԴԳՐՎՈՒՄ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎ

ՀՀ ԳԱԱ 75-ամյակին ընդառաջ

Գիտաժողովի համակազմակերպիչներից էին ՀՀ ԳԱԱ Պատանակման ինստիտուտը, Բելառուսի Հանրապետության ԳԱԱ Պատանակման ինստիտուտը, Գիտելիքների լեհական ակադեմիան, Ռուս-հայկական համալսարանը, Երևանի Մ. Մառնի անվան հին ձեռագրերի գիտահետազոտական ինստիտուտը՝ Մատենադարանը, Ռուսաստանի Դաճնության Մշակույթի նախարարության Արվեստագիտության դեկանի ինստիտուտը, Երևանի դեկանի համալսարանը, Մոսկվայի Մ. Վ. Լոմոնոսովի անվան դեկանի համալսարանի Պատանակման ֆակուլտետը, Բելառուսի Հանրապետության Պետական համալսարանի Պատանակման ֆակուլտետը:

Պատանակման գիտությունների ընդգրկում ունեցող սույն գիտաժողովը հնարավորություն ընձեռեց ոչ միայն Հայաստանի գիտնականներին, այլ նաև առաջադիվ ցուցե երկու տասնյակ երկրներից (Ավստրիա, ԱՄՆ, Արգենտինա, Բելառուս, Բուլղարիա, Գերմանիա, Լեհաստան, Լիտվա, Հունգարիա, Ղազախստան, Ղրղզստան, Մոլդովա, Ռումինիա, Ռուսաստան, Սերբիա, Ուկրաինա, Ֆրանսիա) մասնակցության հայտներ կայացրած և ժամանած ավելի քան 60 հետազոտողներին լուսաբանել Բալթիկայից մինչև Սեյն Ժովը հայերի և այլ ժողովուրդների միջև փոխհարաբերությունները, ինչպես նաև զնահատել հայկական համայնքների և Հայաստանի ներդրումը հիշյալ սարածաշրջանի երկրների անցյալի ու ներկայի դասնությանը, մշակույթին ու գիտությանը: Օտար մասնակիցների թիվը զգալի էր (ընդհանուրի ցուցիչը 70%-ը), ինչը վկայում է սույն միջոցառման նկատմամբ գիտական հանրության հետաքրքրության մասին:

Արեւելյան երբեմնի անհետացած գաղթաբաններում հայության թողած ժառանգության, ինչպես նաև արդեն իսկ ձեւավորված կամ նորեւն ձեւավորվող համայնքների հայկական էթնիկ խմբի ներկայացուցիչների կողմից իրենց երկրներում ունեցած ներդրումների բազմակողմանի ուսումնասիրումը հույժ կարեւոր խնդիր է: Ահա թե ինչու, սույն միջազգային գիտաժողովում ըստ ամենայնի ներառված էին հունանիսար ոլորտի սարքեր մասնագետներ (դասնաբան, արխիվագետ,

գի անվան հին ձեռագրերի գիտահետազոտական ինստիտուտում՝ Մատենադարանում:

Ողջույնի խոսքով հանդես եկավ ՀՀ կրթության և գիտության փոխնախարար **Հովհաննես Հովհաննիսյանը**: Կարեւորելով մասնագիտական միջոցառումների անցկացման կենսական նշանակությունը Հայաստանի և, հասկալալա, հայագիտության համար՝ նա մասնավորապես նշեց. «Հայագիտության բնագավառը գիտական դիսցիպլինների համակարգում իր կարեւոր տեղն ունի: Չնայած սարիներ Կարմալի դեկանի կողմից այն եղել է ուժադրության կենտրոնում, ֆինանսավորման առումով այդ ուժադրությունը բավարար մակարդակի վրա չի եղել: Հայագիտությունը սարքերվում է այլ դիսցիպլիններից նրանով, որ այն ոչ միայն գիտասեսական, այլ նաև դրակսիկ բնագավառ է՝ հայ ինքնության, հայադասնության, անցյալի արժեւորելու ու այս նոր ժամանակաշրջանում նորովի վերաիմաստավորելու սեսանկյունից»:

Հայագիտության, հայոց և սարածաշրջանի դասնագիտության և աղբյուրագիտության, դասնականության ժառանգության առջև ծառայած խնդիրների և հարակից այլ հարցերի անդրադարձան հաջորդ բանախոսներն իրենց ողջույնի խոսքում (Երևանի Մ. Մառնի անվան Մատենադարանի տնօրեն, դ.գ.դ. **Վահան Տեր-Ղեւոնդյան**, Հայագիտական հետազոտությունների զարգացման և աջակցության «ԱՆԻՎ» ինժեներամի հոգաբարձուների խորհրդի նախագահ, սն. գ.թ. **Արսյոմ Կոնստանդյան**, ՀՀ ԳԱԱ Պատանակման ինստի

տի և հայկական համալսարանի ֆառագիտության բաժնի վարիչ, փիլ. գ. թ. **Հովհաննես Սարգսյանը**:

Հոկտեմբերի 15-ին և 16-ին գիտաժողովն իր երկու օրերի ընթացքում առաջնությունը Կարմալի և ՀՀ ԳԱԱ Պատանակման ինստիտուտում՝ հետեյալ խորագրերը կրող չորս բաժանումներում՝ «Հայերը կենտրոնական, հարավային և հարավարեւելյան եվրոպայի երկրներում», «Բելառուսի, Լեհաստանի և Ուկրաինայի հայ համայնքները. դասնություն և արդիականություն», «Հայ-ռուսական հարաբերությունները դասնական հեռանկարում և արդի փուլում», «Հայկական մշակույթը, արվեստը, ճարտարապետությունը, ֆառագիտությունը Սեյն Ժովից մինչև Բալթիկ ծով ընկած սարածաշրջանում»:

Հազեցած էր նաև միջազգային գիտաժողովի մասնակիցների համար նախատեսված մշակութային-ճանաչողական ծրագիրը: Այն ներառել է՝ այցելություն Գառնիի, Գեղարդի, Չվարթնոցի, Էջմիածնի, հոր Վիրապի հնավայրեր, Ս. Փարաջանովի տուն-թանգարան, ինչպես նաև հայկական ժողովրդական գործիքների կասարանների ունկնդրում դասական ոճի նորակառույց հաստատություններում:

Հայագիտական սույն միջազգային գիտաժողովն իր թեմասիկ սարողությամբ և հետազոտողների ընդգրկում մասնակցությամբ ոչ միայն հանրագումարի բերեց ՀՀ ԳԱԱ 75-ամյա հոբելյանական սարվա միջոցառումների հունանիսար շարքը, այլ նաև նոր հորիզոններ ուղղազեց Հայաստանի և սարքեր երկրների հայագետների համագործակցության աստարտեղում:

Արծաթե ԲԱՆՉԻՆՅԱՆ

Դաշդոնորգ Բայարսայիան. «Հայկական աղբյուրները շատ կարևոր են մոնղոլագիտության համար»

Դաշդոնորգ Բայարսայիանը Մոնղոլիայի Ազգային համալսարանի դասնության դոկտոր է, Մոնղոլիայի կայսրության եւ հայ-մոնղոլական դասնական առնչությունների մասնագետ: Ուսանել է Երեւանի Պետական համալսարանի հայոց լեզվի եւ գրականության ֆակուլտետում: Իր դոկտորական ասեմախոսությունը՝ «Մոնղոլա-հայկական ֆաղափական հարաբերությունները (1220-1335 թթ.)», դաժարանել է Օբսիդոլի համալսարանում: Դաշդոնորգ Բայարսայիանը աշխատել է Քենթրիջի համալսարանի «Մոնղոլական կայսրության դասնություն» ծրագրի հայկական աղբյուրների բաժնում: Հեղինակ է «Մոնղոլները եւ հայերը (1220-1335 թթ.)» (Բիլլ, Լեյդեն, 2011) եւ «Ակնարկներ իլիանների մասին. Հոլադոլից մինչեւ Արու Սաիդ» (Ուլան-Քասո, 2016) անգլերեն մեմագրությունների: Հայերենից մոնղոլերեն է թարգմանել 13-րդ դարի դասնիչ Գրիգոր Ակնեցու «Պատմություն ազգին նեոնդաց» աշխատությունը (Ուլան-Քասո, 2010), հրատարակել բազմաթիվ հոդվածներ մոնղոլերեն եւ անգլերեն լեզուներով հայ-մոնղոլական դասնական կապերի վերաբերյալ: Դաշդոնորգ Բայարսայիանը հաճախակի է մասնակցում գիտաժողովների եւ գիտական նախագծերի Եվրոպայում, Ասիայում եւ ԱՄՆ-ում:

Սույն հարցազրույցը Դաշդոնորգ Բայարսայիանի հետ կատարվել է էլեկտրոնային փոստով...

-Հարգելի Բայարսայիան, ես հիշում եմ Ձեր զեկուցումը հայ մատենագիտության մեջ առկա մոնղոլերեն բառերի մասին, 1986 թվականին Երեւանում կայացած հայ միջնադարյան գրականությանը նվիրված միջազգային գիտաժողովում...

-Այո, այդ գիտաժողովում ներկայացված զեկուցումն հիմնված էր իմ դիտարկումների վրա: Միջնադարյան հայկական աղբյուրներում կան բազմաթիվ մոնղոլերեն բառեր. միայն Կիրակոս Գանձակեցու աշխատության մեջ՝ մոտ 70-ը, դրանց հայերեն իմաստներով հանդերձ: Այս մոնղոլերեն բառերը բացառիկ են, քանի որ լույս են սփռում միջին մոնղոլերենի վրա եւ լեզվաբանական տեսանկյունից արժանի են սերս ուսումնասիրության:

-Հայսնի է, որ հայկական աղբյուրները մոնղոլներին հիշել են որդես «ազգ նեոնդաց» եւ բազմաթիվ սեղեկություններ են դարձնում նրանց մասին: Դուք, որդես այս հարցի մասնագետ, որքան հավաստի եք համարում մոնղոլների մասին հայկական աղբյուրները: Ի՞նչ կարեւորություն ունեն դրանք մոնղոլ ժողովրդի դասնության եւ մոնղոլագիտության համար:

-Հայկական դասնական աղբյուրներն իմ հոգսության առարկան են: Երբ ես ընդունվեցի Օբսիդոլի համալսարան՝ դաժարանելու իմ դոկտորական ասեմախոսությունն իլիանների՝ 13-14-րդ դարերում Միջին Ասիայի մոնղոլ ղեկավար-

ների մասին, որոշ դոկտորներ թեւատակաս էին այդ թեմայի մեջ իմ ներդրման վերաբերյալ, քանի որ այն արդեն լավ հայսնի էր գիտական ժողովներին: Սակայն ես հանգեցի նրանց, որ մոնղոլների մասին հայկական աղբյուրները հասուկ թեմա են, արժանի լիակատար ուսադրության: Այստեղ դեմք է նեոնդ դոկտոր Թեո վան Լինթին, որն Օբսիդոլի համալսարանում իմ ղեկավարներից էր: Համառ աշխատանքի արդյունքում գիրքը սղագրվեց: Միայն հայկական աղբյուրներում են մոնղոլները կոչվում նեոնդոլներ, ազգ, ինչը ժամանակակից մոնղոլները ռաս բարձր են գնահատում: Մոնղոլների մասին հայկական սկզբնաղբյուրների մեծամասնությունը գրված է 13-14-րդ դարերում, այսինքն՝ դասնիչները եղել են իրենց նկարագրած իրադարձությունների ակնատեսները, ուսիեւ աղբյուրների հավաստիությունն անհերքելի է:

Մոնղոլները կառուցել են համաշխարհային դասնության մեջ մեծագույն ցամաքային կայսրությունը: Սույն թեման ուսումնասիրելու համար դեմք է կարգալ սկզբնաղբյուրներ բազմաթիվ լեզուներով, այդ թվում՝ մոնղոլերեն, չինարեն, դարսերեն, արաբերեն, լատիներեն, հունարեն, ասորերեն, կորեերեն, ճապոներեն, ռուսերեն, թյուրերեն, ուկրաերեն, սանգուերեն եւ անգամ երբայերեն: Այս ռարում հայերեն աղբյուրները ոչ միայն կարեւոր են, այլեւ գրված են բազմաթիվ ժանրերով՝ դասնություն, ժամանակագրություն, հայրաբանություն, հիշատակարաններ, արձանագրություններ եւ բանաստեղծություններ: Այս փաստը եզակի է մոնղոլների մասին այլ լեզուներով գրված աղբյուրների մեջ:

-Վերոհիշյալ գիտաժողովում որդ լարանը սղավորված էր՝ լսելով Ձեր սահուն հայերենը: Ձեր լեզվիմացությունն ավելի ռեոսվեց, երբ Ձեզանից հեոն Ելույթ ունեցող երեանցի մի սիկին իր զեկույցը կարդաց... ռուսերեն: Ինչդեմ է դասատել, որ սկսեցիք ուսանել Երեանի դեոսական համալսարանում:

-Այդ ժամանակ իմ սահուն հայերեն խոսքը դասատական չէր: Ես վեց սարի աղբել եմ Հայասանում՝ 1975-1981 թվականներին սովորելով Երեանի դեոսական համալսարանում: Հայասան Եկա Մոնղոլիայի եւ Հայասանի գիտությունների ակադեմիաների միջեւ կնկված համաձայնագրի ռնրհիվ: Հայասանի գիտությունների ակադեմիայի այդ ժամանակվա նախագահ, երջանկահիշատակ Վիկսոր Համբարձումյանը եւ Մոնղոլիայի գիտությունների ակադեմիայի այդ ժամանակվա նախագահ դոկտոր Բ. Շիրենդիբը որոռեցին հայագիտություն ուսանել ցամկացող մոնղոլ ուսանողների համար Երեանի դեոսական համալսարանում

բացել ազաս սեղեր: 1975 թվականին սկսեցի Ուլան-Քասոի հանրակրթական դղորդը: Քանի որ ռաս լավ գնահատականներ ունեի, ինձ համար առաջնային էր ընսրել իմ հեոսագա կրթության առարկան: Փնսում էի այնդիսի համալսարաններ, որսեղ կարող էի սովորել արեելագիտություն՝ թյուրերեն, դարսերեն կամ արաբերեն: Սակայն այդ սարի սեղեր կային միայն ճաղոներենի, չինարենի եւ հայերենի համար: Ես ընսրեցի հայագիտությունը, ինչը մեծ գոհունակություն դասձառեց ծնողներիս, հասկադես հորս, որը թասերական ֆննադաս էր եւ Հայասան էր այցելել 1969-ին՝ Հոկտանես Թունանյանի 100-ամյա հոբելյանի առթիվ:

-Երբ ես Երեանի դեոսական համալսարանի հայոց լեզվի եւ գրականության ֆակուլտետի ուսանող էի, մեր հանգուցյալ լեզվաբան դոկտոր Հովհաննես Բարսեղյանը, մի անգամ դժգոհելով մեզանից, օրինակ բերեց, որ սարիներ առաջ իրենց մոս սովորող մոնղոլ ուսանողուհին գերազանցել էր սեղացիներին: Հիշում եմ նաեւ Ձեր համակուրսեցի իմ մի ծանոթուիու դասմածը, թե ինչդես էր նա Ձեզանից արսագում Բարսեղյանի դասախոսությունները: Եվ այսդես, ինչդեմ հասաք լեզվի սիրադեսման այդ մակարդակին:

-Ես թանկ հիշատակներ եմ փայլայուն Երեանի համալսարանի իմ դասախոսներից: Շաս էի սիրում դոկտոր Բարսեղյանի դասախոսությունները հայոց լեզվի դասնության վերաբերյալ: Դա մի ժամանակառջան էր, երբ ես խորամուխ էի եղել առարկայի մեջ, գիսելիներ էի սսանում հայոց դասնության եւ լեզվի մասին: Ես ռաս երախտդարս եմ նաեւ իմ մեկ այլ ուսուցչին՝ դոկտոր Սուրեն Ավազյանին, որն ինձ սովորեցրեց գրաբար եւ իմ ղեկավարն էր այդ սարիներին: Նա էր, որ ինձ ներկայացրեց հայկական դասնական աղբյուրները եւ սարավ Մատենադարան, որսեղ ես ռաս ժամանակ էի անցկացնում իմ ուսումնառության

սարիներին: Ես հասկացա, թեեւ ուսացումով, որ նա ինձ ծանոթացրել էր Մատենադարանի գիտական ֆարսուդարի՝ Հայասանի առաջին նախագահ Լեոն Տեր-Պետրոսյանի հետ: Անցյալ սարի ես ռաս ոգեւորվեցի՝ Տեր-Պետրոսյանից սսանալով էլեկտրոնային նամակներ եւ նույնիսկ գրեր:

-Իսկ ի՞նչ եղան Հայասանում սովորած մյուս մոնղոլ ուսանողները:

-Երեանի կոնսերվատորիայում սովորում էին մի ֆանի մոնղոլ ուսանողներ, որոնք Մոնղոլիայում դարձան հաջողակ երաժիսներ: Նրանցից ոմանք ռարկում են ինձ հետ. բոլորն այնքան կարոսայս ունեն Հայասանի հանդեղ: Նրանք հայերեն խոսելը չեն մոռացել: Ինձ հետ սովորած մյուս աղջիկը՝ Բասուկը, ցավով, երբեք չգրադվեց հայագիտությանը:

-Ձեզ հաջողվում է այսքան սարի հեոն դատել հայերենի իմացությունը մի երկրում, որսեղ ռաս փչ հայեր են բնակվում:

-Իհարկե, խոսքի դրակսիկան կորել է: Բայց ես հայերեն կարդում եմ եւ մոնղոլների դասնությունը հեոսագոսում եմ հայկական աղբյուրների հիմամբ:

-Ի դեղ, ի՞նչ կասեք Մոնղոլիայի հայ բնակիչների մասին:

-Ցավով, Ուլան-Քասոում հայերի հետ ոչ մի ռարկում չուներ, բայց գիսեմ, որ Մոնղոլիայում աղորող մի ֆանի հայեր գրադվում են մամր թիզներով:

-Շարունակում եք մեր հեոսագոսությունները հայ-մոնղոլական հարաբերությունների վերաբերյալ:

-Այո, ռարունակում եմ: Ես գում եմ հայկական աղբյուրների, մոնղոլական ժամանակագրության հայ դասնիչների, ինչդես նաեւ հայ-մոնղոլական մեակութային փոխհարաբերությունների մասին: Դրանցից մի ֆանիսը հասանելի են անգլերենով, մի ֆանիսը սղագրության ընթացքի մեջ են: Վերջերս մի հողված գրեցի Կիրակոս Գանձակեցու մասին, թե ինչ փորձառություն է նա ունեցել իր բանսարկության ժամանակ Մոլար սնունով մի մոնղոլ նոյանի (իւսանավորի) հետ:

-Գիսեմ, որ երկար ժամանակ է, ինչ չեք եղել Ձեր ուսանողության ֆաղաբում: Ե՞րբ Ձեզ կրկին կհանդիդեմք Հայասանում:

-Շաս լավ հարց է: Ես իսկադես կարոսում եմ Հայասանը, ֆանի որ 1980-ականների վերջից չեմ եղել այնսեղ: Եթե հնարավորություն լինի, կցանկանայի այցելել Հայասան, Երեան: Ես ունեմ երկու սաղիրանս, որոնց հայերեն եմ դասավանդում: Լավ կլինի նրանց ինձ հետ բերեն Հայասան՝ ցույց սալու համար մեծ մեակույթ եւ դասնություն ունեցող մի երկիր...

Հայ պարուհու փայլուն ելույթը «Մատանասայում»

Կանարյան կղզիների «Մատանաս» ժամանակակից դարի միջազգային աշխարհահռչակ փառասուն այս սարի կայացավ 23-րդ անգամ: 400-ից ավել հայսերից ընսրվել է ութ արսիս, որոնք ներկայացնում են Հարավային Կորեան, Գերմանիան, Իսպանիան, Իսրայիլիան, ԱՄՆ-ը եւ Հայասանը: Մեր երկիրը ներկայացնում էր դարուի եւ դարադիր Ռինա Պիդոյանը, որի «Կինը որոռում կայացնելուց առաջ» մոնոներկայացումը բուռն ընդունելության է արժանացել, երիսասարդ արվեսագիտուհուն

հրավրել եւ հյուրախաղերի եւ հաջորդ սարի Կանարներում բեմադրելու, դասավանդելու եւ ելույթներ ունեանալու: Ի դեղ, մամլո սոսուկիսին Պիդոյանին, ի թիվս բազմաթիվ հարցերի, հարցել են նաեւ. «Արդյո՞ք Հայասանում սեղակ են այս աշխարհահռչակ մրցույթի մասին, որսեղ ժամանակին ռաս հայսնի խորեոգրաֆներ են մասնակցել»:

Անուոռ, սեղակ չեն, եւ մեծ մասամբ չգիսեն էլ մեր ֆաղաբում աղորող ու սսեղձագործող ժամանակակից դարի այս սա-

ղանդավոր մկիրյալի մասին, որը Հայասանը բազմիցս ներկայացրել է միջազգային հեղինակավոր սաղարեզներում: Միայն այս սարի նրա «Բարեւ, Քիթի» մոնոներկայացումը ներկայացվել է Հայասանում, Խորվաթիայում եւ Իսպանիայում, իսկ «Կինը որոռում կայացնելուց առաջ» բեմադրությունը՝ Գերմանիայում, Հունասանում, Իսպանիայում, Լեհասանում, Պորսուգալիայում եւ վերջադես՝ Իսրայիլում:

Մեր ռնրհավորանները:

Ա. Բ.

Հասանելի ՊՈՂՈՍՅԱՆ

ՌԱՅՐԵՆԱԴԱՐՁ ԳԱՆՁԵՐ. ԱՐԺԵՔԱՎՈՐ ԳՎԻՐԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ ԱՄՏԵՆԱԴԱՐԱԳԻՃ

«Մեր դասնության գանձերը դեռ է այս հողի մեջ հավաքվել: Թող բոլորը մեր դասնության գանձերը հայրենի բերեն: Սփյուռված մեծ կորչում են, եւ մեր դասնության ու մշակույթի արժեքների դահողանման ամենամեծ վայրը Հայաստանն է: Մեր գանձերը հայրենի հողում դեռ է դառնում»,- այս համոզմանն է նորոգողայեցի ակադեմիկոս հայագետ, մանկավարժ ու մտավորական **Լեւոն Մինասյանի** դուստրը՝ **Արմինե Մինասյանը**:

Հոկտեմբերի 3-ին Արմինե Մինասյանը Մեսրոպ Մառնոցի անվան Մասենադարանին նվիրաբերեց 21 միավորից բաղկացած 1668-1912 թթ. հմասիող արժեքավոր գրքեր եւ հայագիտական գրականություն: Դրանք լայն աշխարհագրություն են ընդգրկում, ինչպես դասնության ընթացումը ստեղծված մեր հռչակավոր մշակութային օջախները՝ Մադրաս, Վենետիկ, Ամստերդամ, Կ. Պոլիս, Էջմիածին, Հռոմ, Մարսել... Գրքերի շարքում առանձնահատուկ տեղ ունեն հասկալի մի քանիսը՝ «Մովսես Խորենացի. Գիրք աշխարհաց եւ առաստիւլաբանութեանց, Ամստերդամ, 1668», «Դավիթ Անհաղթ. Գիրք սահմանաց, Մադրաս, 1797», «Եղիշե. Պատմութիւն Վարդանանց, Կ. Պոլիս, 1764», «Պաղտատար Դոկտ. Քերականութիւն, հս 1-2, Մադրաս, 1791», «Տօմար. Վենետիկ, 1685»... Հավաքածուի գրքերի շարքում կան այնպիսիք, որոնք միակ դասնական օրինակներ են հանդիսանում Մասենադարանում: Գրքերի հավաքածուն նաեւ այս ժամանակահատված է արժեքավոր:

Մասենադարանի սնօրեն **Վահան Տեր-Ղեւոնդյանը**, կարեւորելով Արմինե Մինասյանի արժեքավոր նվիրատվությունը, նախաձեռնեց ընդգծեց այն մեծ դերը, որ Լեւոն Մինասյանը կատարել է հայագիտության մեջ: Նա խոստով է Լեւոն Մինասյանը եղել է այն խոստովային գիտնականը, որի գործունեությունը հավասարադաս բարձր են գնահատել թե՛ աշխարհիկ, եւ թե՛ հոգեւոր իշխանությունները:

- Ուզում եմ նրա մասին խոսել՝ որդես մեծ բարերարի: Լեւոն Մինասյանը մինչ օրս եղել է Մասենադարանի խոստով բարերարներից մեկը: Նա սարիների ընթացումը Մասենադարանին է նվիրաբերել 54 արժեքավոր ձեռագրերի մի հավաքածու: Նա մի մարդու կերպար էր, որն անմնացորդ նվիրված էր դպրությանը, հայագիտությանը եւ կրթությանը,- ասաց նա:

Վահան Տեր-Ղեւոնդյանի բացման խոստովները ցատկեր են առաջին իրենց համար բացահայտեցին Լեւոն Մինասյանի հայագետին: Ինչպե՞ս, որ Նոր Զուղայում մոտ ինը տասնամյակ

ամրել ու արարել է մի մեծ հայրողի, որը սարիներ շարունակ բծախնդրներն դասավորել է Ս. Ամենափրկչի Վանքի դարավոր արխիվը՝ 1606-1983 թթ.: Կազմել է վանքում դասավորված հնագույն հայկական ձեռագրերի մասենագիտական ցուցակը: Տաղանդավոր գիտնականը հեղինակել է 60-ից ավելի մեծածավալ աշխատություններ, մեծագույնները, հազարավոր հոդվածներ, որոնք սերունդներին են ժառանգում Զուղայի հարուստ դասնությունը: Նրա ուսումնասիրություններից դարձ է դառնում, որ, օրինակ, Իրանում եւ Միջին Արեւելքում առաջին տարածումը հիմնել են հայերը՝ 1636 թ.-ին, իսկ երկու տարի անց՝ 1638 թ.-ին հաջապարտ վարդապետ Կեսարացու տղապարտ գիրքը՝ «Սաղմոս Դավթի որ եւ կոչի սաղմոսարան», եղել է առաջինը ամբողջ մեծավորարեւելյան տարածաշրջանում: Լեւոն Մինասյանի աշխատությունների շարքում կարելու տեղ ունեն «Ցուցակ ձեռագրաց Նոր Զուղայի Ս. Ամենափրկչեան վանաց թանգարանի» գրի երկրորդ հատորը, «Պատմութիւն Փերիայի հայերի. 1606-1957 թթ.», «Փերիայի Հայ առուղները», «Իրանի Հայկական վանքերը», «Տղապարտ գիրքը Իրանում. 1638-2000 թթ.» մեծագույնները:

Հանդես եկավ նաեւ մասենադարանի գլխավոր ֆոնդադար **Գեորգ Տեր-Վարդանյանը**: Հայագիտական Լեւոն Մինասյանի թողած գիտական ժառանգությանը՝ նա հասկալի առանձնացրեց աշխատությունները, հայագիտական հոդվածները.

-Ես բախտ եմ ունեցել առնչվելու Լեւոն Մինասյանի հետ: Մեծ դարձավոր եմ կազմելու Լեւոն Մինասյանի մասենագիտությունը եւ նրա երկերը հրատարակել ծավալուն հատորների տեսքով: Գիտության իմաստով նա 20-րդ դարի իրանահայ ամենաբարեկեցի մտավորականն է՝ ճիշտ այնպես, ինչպես Երուսաղեմի հայկական կաճառի լավագույն գործիչ Նորայր արքեպիսկոպոս Պողոսյանը,- ասաց նա:

Նեմք, որ այս հավաքածուն Արմինե Մինասյանի միակ նվիրատվությունը չէ Հայաստանին: Լեւոն Մինասյանի՝ հնագույն ձեռագրերի ու գրքերի հավաքածուն կազմել է շուրջ 3000 միավոր, որոնք թվագրվում են 15-16-րդ դարերով: Դրանց մի մասը նվիրաբերվել է Նոր Զուղայի Ս. Ամենափրկչի վանքի մասենադարանին: Իսկ մնացածը մոտ երկու տարի առաջ Արմինե Մինասյանը տեղափոխել է Հայաստան եւ ի դրան սկսել էր շարունակել գրականության եւ արվեստի թանգարանին, այդ թվում՝ արժե-

քավոր գեղանկարներ: Նյու Յորքի իր տանը դեռ ցաս հմասիող գրքեր ու ձեռագրեր կան: Խոստովներ է հաջորդ տարի մնացյալ գանձերը եւս բերել Հայաստան, ինչպես նաեւ հայ մշակույթի համար կարեւոր արժեք ունեցող գրքեր, արվեստի գործեր:

- Ինձ համար ցաս դժվար է բաժանվել այս գրքերից: Բայց ամենաապագայ վայրը, որտեղ դեռ է դասնական մեր դասնության նախնիները, այս սուրբ կառույցն է՝ Մասենադարանը,- ասաց Արմինե Մինասյանը:

Ես միայն կատարել եմ դարձնում իմ ազգի, իմ մշակույթի եւ հորս առաջ: Մեր դասնության դարձ շարունակ ջանք են թափել դասնականները հայ ինքնությունը: Եվ եթե մեծ դասնականները մեր մշակույթը, լեզուն, կրթությունը մեր ազգությունը: Շատ ուրախ եմ, որ այսօր հայրս ժողովում է վերելից:

Լուսանկարներ՝ Գագիկ Պողոսյանի

Որքան անունն անհայտ, կատարում այնքան հուզիչ ու զգայական: Ամեն երգից հետո դահլիճը թնդում էր ծափերից: Իսկ դահլիճում նստած էր գիտնական ու դասաւարտական հանդիսատես՝ Ազնավուրի երկացանկին փառատեսչական, Ազնավուրի արվեստի իսկական երկրորդագու: Սա եւս բացառիկ երեւոյթ է, որովհետեւ նմանատիպ համերգներին սովորաբար ներկա էր լինում չինովնիկական ու կուսակցական իրական էլիտան: Իսկ այս անգամ դահլիճում շարքային մահկանացուներ էին նստած: Եվ համերգի առաջին անակնկալը՝ բեմ հրավիրվեց **ժերմի Դելվերը**՝ այն նույն ֆրասիացին, որը Շառլ Ազնավուրի հրաժեշտի ժամանակ հայերեն երգեց: «Հայկական վալսը» նա նորից երգեց այս անգամ երեսնամյակ բեմում՝ որդես Ազնավուրի հի-

Քեզ համար, Ազնավուր

շատալի համերգի դասնական հյուր: Հաջորդ անակնկալից դահլիճն ուղղակի ցնցվեց ու արեւոտեց: 6 տարեկան ընդմիջումից հետո հայկական բեմում էր **Վարդան Պետրոսյանը**: Նրա ամեն մի բառը, ամեն շարժումը հանդիսատեսն ուղղակի կոպ էր արթնացնում: Կարոտել էին՝ հնչեց դահլիճից: Կարոտել էին՝ դասաւարտանց Վարդան Պետրոսյանը բեմից: Ու իրեն հասուն արհեստականությամբ, հումորով, էներգիայով, շիտակությամբ ու անկեղծությամբ նա հափշտակեց ամբողջ դահլիճը, մոռանալ սկսեց 6 տարեկան ընդմիջումը, ճակատագրի խաղաղած դաժան դիմաւորը: Ազնավուրը ջնջեց դառը հիշողություններն ու արթունացրեց, Ազնավուրն օգնեց, որ բեմ մտնելու առաջին իսկ դաս-

ներից Վարդան Պետրոսյանը միաձուլվել հանդիսատեսին, ու չլինի ոչ մի խորություն, ու լինեն միասնական հոյգեր, բեմում ու դահլիճում սրերը համաչափ բարախեն: «Այս տարեկան հունվարին Ազնավուրը եկավ մեր տուն: Անսպասելի էր: Ես նոր-նոր էի սկսել բեմ դուրս գալ. հետո հասկացա՝ եկել էր իր օրհնությունը՝ յարու: Մեծ խոստովներ... ինձ՝ իր ընտանիքից, ես՝

ին՝ Մեծ-մեծ բաներից, ֆալաֆալանությունից չխոսեցին: Դա մեծնիկ, խաղաղ գույց էր: Ազնավուրն այլեւս չկա: Իր գնալով նա ինձ հայկական բեմ բարձրացրեց»,- ասաց Վարդան Պետրոսյանը: Պատմեց, որ կալանավորում մի օր ընկերները կիթառն իր ձեռքն են սկսել, թե՛ երգի: Թեւաթափ, կոսոված, բայց չի մերժել ընկերներին: Երգել է «Լա բոհեմը»՝ հայերեն: «Ես երգեցի մեր բոհեմի մասին, կալանավորներին «Բոհեմը»: Տղերից մեկը, թե՛ բառերը գրի-տուր, էլի»: Դառը հուշերը, միախառնած ազնավուրյան երգերին, Վարդան Պետրոսյանը բեմում էր՝ իբրեւ ճշմարիտ արհեստ, որի խոսքը սթափեցրել է այն ժամանակ, սթափեցնելու է միշտ: Նա ապագուցեց, որ իր տեղը ոչ ոք չի կարող լրացնել ու իր կարիքը մեծ ցաս ունենալ: Երեկ էր՝ արժանի Ազնավուրին:

Ներդիրը հրատարակված է ՀՀ մշակույթի նախարարության աջակցությամբ: